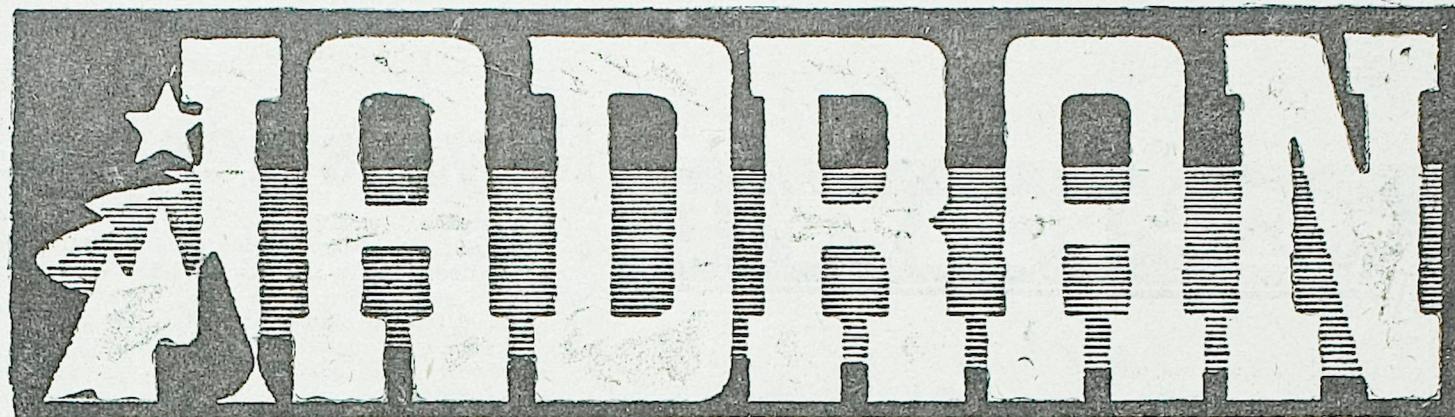

SLOVENSKI

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadranski« — Vsi v Kopru — Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predel 2 — Celotna naročnina 500 dinarjev, polletna din 250, četrletna pa din 130 — Tekoči račun pri Istrski K. B. št. 65-KB1-Z-181
Rokopisov ne vračamo

LETNO IV. ŠTEV. 43

Koper, petek 21. oktobra 1955.

POSAMEZNA ŠTEVILKA DIN 10

Za skupno korist Zgleden primer

V Kopru je bilo te dni posvetovanje zveznih in republiških poslancev Slovenskega Primorja, ki se ga je udeležil tudi predsednik Izvršnega sveta ljudske skupščine LRS Boris Kraigher. Poslanci so razpravljali o političnih in gospodarskih vprašanjih na Primorskem v zvezi z nedavnim posvetovanjem o temeljih naše prihodnje ekonomike politike, ki ga je v Beogradu vodil predsednik republike Tito. Iz obširnega referata Borisa Kraighera in iz razprave objavljamo nekaj glavnih misli.

Z dosedanjem politiko industrializacije in elektrifikacije, ki smo jo uveljavili v zelo težavnih razmerah, smo postavili temelje našega vsestranskega gospodarskega in družbenega razvoja. Sadovi te politike nam omogočajo preusmeritev investicij iz bazične v lahko industrijo in v kmetijstvo, kar bo vplivalo na postopno izboljšanje živiljenjske ravni. Naša prva skrb bo torej povečanje proizvodnje potrošnih dobrin in stabilizacija trga. Seveda to ne pomeni, da bomo prenali z elektrifikacijo in industrializacijo naše dežele, gre le za to, da ju bomo razvijali v skladu z našimi konkretnimi možnostmi in da bo najtenejša povezana s povečanjem proizvodnje potrošnih dobrin.

Predvsem gre za preusmeritev investicij v kmetorodne, to pomeni, da bomo investirali tam, kjer bomo dosegli najhitrejši učinek v stabilnem naraščanju narodnega dohodka in s tem v izpolnjevanju številnih nalog. Spremenjena struktura investicij nam mora zagotoviti sorazmerno naraščanje proizvodnje potrošnih dobrin v predelovalni industriji, kmetijstvu, na področju stanovanjskih in komunalnih storitev ter v obrtni, gostinskih in drugih dejavnostih.

Stalno večanje investicij v podjetjih nam je ustvarjalo nesrazmerje v zvezi z ustvarjanjem odgovarajočih potrošnih fondov. Odlivanje delovne sile iz vasi v industrijo nam je povzročilo vrsto težav, saj smo morali za nakup pšenice, masti in nekaterih drugih prehrambenih artiklov v tujini porabiti velike vsote. Delovna sila je bila za nas zelo draga, saj smo morali z njo nadomeščati pomanjkanje strojev. Zdaj pa naša industrija že daje večino strojev, ki jih potrebujemo. V prihodnje bodo investicije omejene na tistih objektih, kjer je množično zaposlena delovna sila, v glavnem nekvalificirana delovna sila iz vasi. To pomeni, da bomo delali predvsem tam, kjer nam bo mehanizacija omogočila hitrejše in cenejše delo.

Posebno skrb bomo posvetili napredku kmetijske proizvodnje. Naše kmetijstvo bo dobito več investicij kot doslej, potrebno pa bo tudi poiskati oblike, da bodo ta sredstva razumno izrabljena in da bo od njih čimveč koristi. V zvezi s tem se bo vloga splošnih kmetijskih zadrug povečala, v njih pa se bo potrebno boriti za utrjevanje socialističnih odnosov. Zadruge bodo dobile kredite za gradnjo sушilnic, hladilnic, za razne naprave, za ustanavljanje zadružnih uslužnostnih podjetij, za boljša semena in večje količine umetnih gnojil, morala pa bodo biti tudi važen činitelj v izmenjavi dobrin med mestom in vasio. Gre torej za to, da bodo krediti omogočili povečanje proizvodnje in da bodo zadruge tiste, ki bodo vplivale na stabilizacijo trga s kvalitetnimi pridelki in zmernimi cenami. Seveda bodo upoštevani tudi privatniki, sredstva pa bodo dobili prek zadrug, da bo kontrola nad krediti učinkovitejša.

Treba bo uveljaviti prehod iz ekstenzivnega (razsežnega) v intenzivno poljedelstvo. Torej bomo tudi na področju kmetijstva vlagali sredstva tam, kjer se nam bodo čim hitreje rentirala. Na Primorskem imamo v tem pogledu še velike možnosti. To velja zlasti za področja Koprskega, Vipavske doline in Gorških Brd, kjer je neizrabljene še

potrošniki z ustanavljanjem potrošniških svetov in področnih konzumativnih zadrug, katerih oblike pa ne bodo smele biti šablonske, temveč prilagodene razmeram na terenu.

V razpravi so ljudski poslanci govorili tudi o težavah, ki se bodo pojavile na terenu pri pojasnjevanju novih predvidenih ukrepov v gospodarstvu. Maršikje govorje, da bodo z administrativnimi posegi povečali plače, kar jeseleda ekonomsko neologično. Živiljenjska raven prebivalstva se bo večala postopno v skladu z naraščanjem proizvodnje, s stabilizacijo trga in cen. Težave se bodo pojavile v podjetjih pri uveljavljanju načela o odpravi vseh odvišnih delovnih mest v proizvodnji, pri spremembah glede fonda za prosto razpolaganje, v delitvi dobička itd., na vasi pa predvsem zaradi načela re-alnejših dajatev kmetijskih proizvajalcev skupnosti. Pri pojasnjevanju bodo imele veliko vlogo naše sindikalne organizacije in organizacije Socialistične zveze, predvsem pa organizacije Zveze komunistov. Za realizacijo sprememb v naši ekonomski politiki, katerih eden cilj je izboljšanje živiljenjske ravni našega ljudstva bodo potrelni naporci vseh. Nikakor ne gre, kakor hočejo nekatere večidel iz nepoučnosti prikazati, za kratenje delavskih pravic ali za pritisak na kmeta, ampak za realen ekonomski poseg, ki ga je na-rekoval razvoj in ki bo koristil vse naši skupnosti.

Smo sredi živahnih priprav za volitve krajevnih odborov po vsem našem okraju. Po veliki večini so državljanji zelo resno vzeli to vprašanje in so se potrudili, da v krajevne odbore predlagajo in izvolijo najboljše ljudi iz svoje srede. Zavedajo se, da bo tudi od njih in prek njih kot organov družbenega upravljanja veliko odvisno, kako si bodo uredili in olajšali svoje in skupne razmere.

Med prvimi je imela v občini Divača tak zbor volivcev vasica Laže pri Senožecah. Vasica je sicer majhna in leži v stran od glavnih komunikacij, je pa znana po svoji visoki zavesti v velikem doprinosu narodnoosvobodilni borbi. Ze trinajstega ta mesec so se zbrali vaščani — nad četrtino vseh volivcev. V glavnem so bili sami starejši možje, kmečki gospodarji iz vseh hiš v vasi. Ze prvi vtič je pokazal, da se niso sestali samo zaradi sestanka, marveč zato, ker se morajo pogovoriti o važnem vprašanju, ki zadeva njihovo živiljenje. Iz njihovih resnih obrazov je bilo razbrati, da so to izkušeni ljudje, ki znajo trezno pretehtati vsak problem in se tudi spoprijeti s težavami, kadar je to potrebno. To niso možje, ki bi na sestanku mnogo govorili ali celo tekmovali, kdo bo več goril in manj povedal — njihove besede so bile redke, zato pa toliko bolj tehtne in preudarne. Dobro je bilo čutiti, kako se moč-

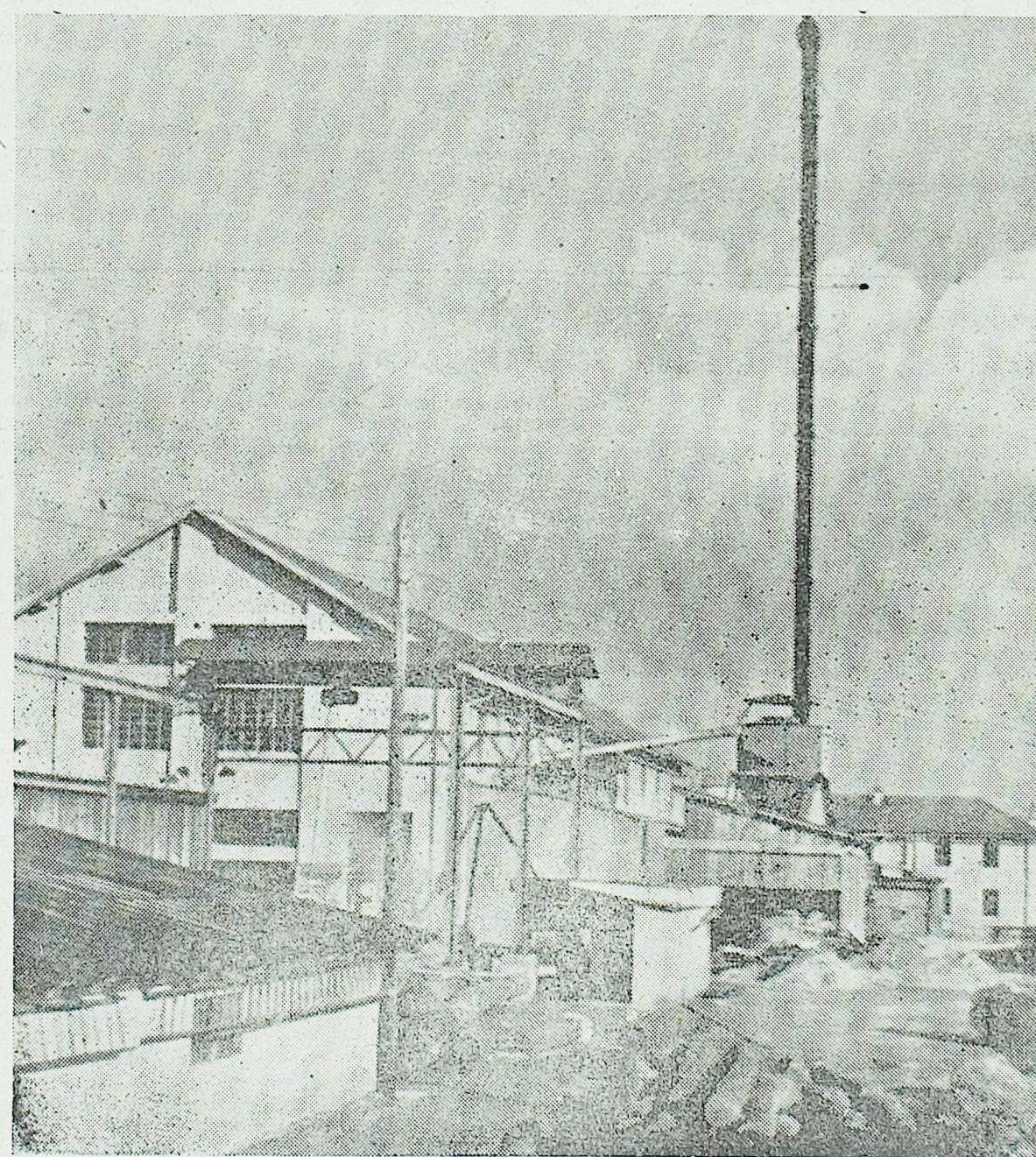
no zavedajo velike odgovornosti pri reševanju domačih problemov. Stvarno, realistično gledanje na posamezne probleme, zlasti pa na lastne možnosti v pogledu reševanja gospodarskih in drugih vprašanj, s katerimi se mora vas spoprijeti, — to je porok, da jih bodo res tu-di uspešno rešili.

Najprej so se na zboru pogovorili o pristojnosti in nalogah krajevnih ali vaških odborov in o delu in pristojnostih krajevne pisarne, kot jih določa občinski statut, ki so ga podrobno proučili. Spoznali so, da je velike važnosti prav točno poznanje okvira dela in pristojnosti organa, ki ga morajo prav na tem stanku izvoliti, če naj ta v resnici upravlja svoje delo tako, kot si vsi želijo. Nekateri še niso imeli prave predstave o vlogi krajevnega odbora, ki je organ družbenega upravljanja, ne pa oblastni, kot je na primer krajevna pisarna, ki je ekspozitura za upravne posle občinskega ljudskega odbora in torej oblastni organ.

Ko so popolnoma razčistili te pojme, so prešli na izbiro kandidatov za krajevni odbor, nato pa so pa jih še izvolili. Veliko jim ni bilo treba premišljevati, koga naj izvolijo. Med seboj se tako dobro poznajo, da je bila odločitev lahká, v odbor so izvolili vaščane, ki so se že doslej izkazali za najbolj aktivne pri reševanju vaških vprašanj, pa tudi sicer so ugledni in zavedni borce za boljše živiljenje. Sovačani jim zaupajo, da bodo znali tudi v Lažah poskrbeti, da vas ne bo zaostajala za splošno rastjo naše domovine. Zato so tudi volitve potekle razmeroma hitro — nepoučen opazovalec bi morda celo pomislil, da so pohiteli, kot bi se hoteli iznenediti neprijetnega opravka in čimprej zaključiti zborovanje. Bili pa so le pripravljeni na sestanek, že naprej so vedeli, koga bodo volili, zato so formalno platili sestanka in volitve kaj hitro opravili. Mudilo se jim je k razpravljanju o vaških problemih.

Ta drugi del zpora je bil veliko bolj živahan. Razpravljali so o konkretnih nalogah, ki jih bo moral ob pomoči vseh vaščanov rešiti novi odbor. Razpravljali so o ureditvi poti od glavne ceste do vasi, ki je dolga 1500 metrov. Ta je v precej slabem stanju. Je namreč zelo obremenjena, ker jo uporablja za številne prevoze s kamioni tudi SGP Primorje, ki ima v Lažah svoj kamnolom. Možje so bili mnenja, da bi zato podjetje moralno vas vsaj delno odškodovati s tem, da bi na-pravilo in napeljalo na pot gramoz. Sami pa so pripravljeni podjetju pripraviti kamenje za mletje gramoza in pri tem tudi pomagati — podjetje naj bi dalo le stroj in strokovno silo. To je prav pametna in koristna pobuda, ki se bo dala z malo dobre volje z lahkoto uresničiti.

Druga naloga, s katero so zadožili novi odbor, je bila ta, da naj v najkrajšem času preskrbi črpalko, s katero bodo izpraznili vaški odnjak in ga očistili ter popravili, v kolikor je potrebno. S tem bi bili spet rešeni za nekaj časa skrbi za preskrbo s pitno vodo. Omenjena dva problema sta zelo nujna in jih je treba rešiti še pred zimo, ker jih je v snegu nemogoče opraviti. Razen tega je tudi sicer zdaj najbolj primeren čas, ker so glavna poljska dela opravljena. Razen teh dveh vprašanj pa so načeli še cel kup drugih, kot so popravilo vaških poti in kanalizacije, ureditev poljskih poti, pogovorili so se tudi o letini, o poljskih delih in (Nadaljevanje na 11. strani)

Obrat „Javor“ v Prestranku

Sprehod po svetu

Burne debate v francoski narodni skupščini so bile ves pretekli teden predmeti vprašanja ne samo francoski, temveč tudi vseh svetovnih listov. Skupščina se je moralu odločiti ali odobrava ali ne vladno politiko v Alžiru. V torek je končno padla odločitev — Faurova vlada je dobila tesno zaupnico, s katero so poslanci podprli tezo vlade, da predstavlja Alžir skupino francoskih deparmentov. Da je bila to Pirova zmaga, ne govori samo minimalna razlika glasov v korist Faura, temveč predvsem dejstvo, da so glasovali za Faura tudi taki poslanci, za katere je znano, da ne odobravajo njegove afriške politike. Streljivi poslanci so namreč glasovali zanj iz bojnici pred krizo zaradi bližnje ženske konference in da ne bi kdo zaupnico tolmačil kot odobravanje stališča OZN. V zadnjih desetih dneh je torej Faure že drugič dobil zaupnico (priči v zvezi z maroškim vprašanjem), v Afriki pa se nadaljujejo boji in naraščajo človeške žrtve in materialna škoda. Razveseljivo pa je, da je prav zadnje zasedanje francoske poslanske zbornice pokazalo viden porast teženj za preprečitev neprestanih oddlaganj radikalne rešitve severnoafriških vprašanj. V torek so poslale tudi nacionalistične organizacije francoskih severnoafriških pokrajin poseben poziv Združenim državam Amerike in vsem delegacijam na zasedanju OZN, naj nosredujejo, da bi Francija prenehala s kršenjem človečanskih pravic v Severni Afriki.

Pred ženevskim sestankom štirih zunanjih ministrov, ki se bo začel 23. oktobra, se je razvila v zadnjih dneh zelo živahna politična dejavnost. Nad 100 uglednih ameriških osebnosti je poslalo pismo predsedniku Eisenhowerju, v katerem se zavzema za ohranitev ženevskega duha v politiki ZDA in za preprečitev povratka k prejšnjim nespravljenim stališčem. Na tiskovni konferenci pa je ameriški zunanj minister Dulles izjavil, da bo konferenca v Ženevi trajala tri tedne ter da so upanja na uspeh. Posebej je omenil nemško vprašanje in dejel, da na konferenci sicer ne bo prišlo do združitve Nemčije, je pa možen značenje nezadetek k temu cilju. ZDA so tudi pripravljene razgovarjati se v Ženevi o vprašanjih Srednjega vzhoda glede sestanka na višji ravni med Kitajsko in ZDA pa je dejal, da je treba prej rešiti vprašanja, ki jih obravnavajo zdaj na ravni razgovorov veleposlovnikov.

Deseto zasedanje Organizacije zdržanih narodov v New Yorku že peti teden nadaljuje delo. Vse kaže, da bodo v prihodnjih dneh zaključili glavno debato o treh trenutno najvažnejših vprašanjih — gospodarskem razvoju nerazvitih dežel, mirmodobni uporabi atomskih energij in položaju na nesamoupravnih področjih, ki jih je okrog 60 z nad 170 milijonov prebivalcev. Najbolj kočljivo temo tega leta pa je prineslo glasovanje za izvolitev enega člena Varnostnega sveta. Ker se niso mogli zgoditi ne za Poljsko ne za Filipine, je skupina delegacij predlagala Jugoslavijo kot najmočnejšega in najprimernejšega kompromisnega kandidata. Volitve so bile v sredo zvečer, vendar nam rezultati ob zaključku lista še niso bili znani.

V nedeljo bodo prebivalci Posarja v obliki referendumu glasovali za ali proti evropizaciji tega področja. Referendum bo pod mednarodnim nadzorstvom. V Parizu so glede rezultatov zelo optimistični, čeprav so bili komentatorji še pred dnevi skeptični. Francoski poluradni krogi trdijo, da bi morebitne odločitvene statute pomenila ponoven začetek dolgotrajnih in težavnih franco-nemških pogajanj in udarca za nemško zbljanje in sodelovanje v Zahodni Evropi.

Na Kitajskem je bil te dni razširjen plenum CK KP Kitajske, na katerem je govoril Mao Ce Tung o notranje političnih in gospodarskih vprašanjih. Predvsem je poudaril pomen zadržnega gibanja, ki naj omogoči nujno potreben napredok

proizvodnje. Pri tem pa je dejal, da se je treba izogniti slehernemu pritisiku.

Ob zaključku naj omenimo še incident na Irskem ob napovedi nogometne tekme Jugoslavija — Irska. Pravzaprav nogomet ne spada v zunajo politiko, toda tokrat ga bomo obravnavali prav v tej rubriki, ker so pač na svetu še vedno ljudje, ki jim tudi šport prav pride za umazano politiko kaljenja odnosov med narodi. V Dublinu so imeli namreč že vse pripravljeno za slovensen sprejem jugoslovenskih nogometnikov, pa se je oglasil »božji pastir« nadškof Mac Wade v strahu, da bi se njegove »ovčice« okužile, ko bi gledala »komunistični nogomet«. Ceprav mu propagiranje, da bi odpovedali tekmo, ni uspelo, je vendar skali razpoloženje. Za nas je važno predvsem to, da so se člani irske nogometne zveze z ogromno večino glasov odločili, da tekma bo. Kampanja dublinskega nadškofa pa je vsega obžalovanja vredna, saj je v nasprotju s težnjami, ki vodijo športnike vseh držav pri poglabljaju mednarodnih stikov.

Nove smernice v gospodarstvu

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Svetozar Vukmanović je imel v ponedeljek na skupni seji odborov za gospodarstvo obec svetov Zvezne ljudske skupščine govor, v katerem je razložil smernice naše bodoče gospodarske politike v zvezi s sestavo predloga družbenega plana za leto 1956. Prav tako je tovarniš Tempo objavil v »Naši skupnosti« članek, ki v glavnem obravnava isti problem. Iz njega objavljamo uvodne besede in drugi del, v katerem je govor o temeljnih smernicah naše bodoče gospodarske politike.

»Kakor je videti iz sklepov nedavnega gospodarskega posvetovanja pod predsedstvom tovarniša Tita, nastajajo spremembe v naši gospodarski politiki za naslednje obdobje. S spremembami so potrebne zato, ker smo v dosedanjem obdobju uspešno izpolnili naloge in dosegli zastavljene cilje. Na drugi strani pa nam prav ti veliki uspehi, ki smo jih dosegli v gospodarskem razvoju, nujno narekujejo te napovedane spremembe v naši gospodarski politiki.«

Ko je v nadaljevanju orisal, kako smo našo deželo dvignili iz zaostalosti stare Jugoslavije, zgradili močno industrijo in elektrifikacijo, je prešel na naše gospodarske težave in povedal, da je nagla osnova industrializacija povzročila razna protislovja v gospodarstvu, razne neskladnosti, katerih pritisk če-

timo že več let, nato pa je prešel na podajanje temeljnih smernic naše bodoče gospodarske politike in zapisal:

»V naslednjem obdobju bo moral biti predvsem obseg investicij v primerjavi v družbenim proizvodom sorazmerno nižji. Prihodnje leto mora biti nižji od letosnjega, ki znaša približno 420 milijard dinarjev. S povečanjem delovne storilnosti in količino proizvodov obseg investicij, tudi če bo velik, ne bo več tako brezme kakor doslej. Ce bo znašal dohodek 1500 milijard din, tedaj ne bo hudo, če bomo dali za investicije 300 ali 400 milijard din. Hudo je, če znaša dohodek samo 1000 milijard. Se bolj bistveno za našo bodočo izgradnjo in živiljenjski standard pa je drugačna razporeditev investicij. Težišče prehaja na predevoljno industrijo in kmetijstvo, promet in objekte družbenega standarda, to se pravi, da zagotavljamo skladen razvoj vsega gospodarstva in odstranjujemo sedanje neskladnosti.«

Kaj to praktično pomeni? V naslednjem obdobju pojde del investicij, namenjenih dohodkov čedalje bolj v tiste gospodarske panoge, ki so doslej zaostajale. Enako bomo tudi zagotovili, da se amortizacija ne bo več stekala v težko industrijo, marveč da bo ostala v vsaki panogi in objektu, iz katerega izvira. To pospešuje tudi razvoj predelovalne, tektinle in živilske industrije, kmetijstva, stanovanjske zmogljivosti in drugih komunalnih objektov. Pa tudi roki izgradnje teh objektov so mnogo krajši, kakor je bila izgradnja Jambanije ali kakše železarne. V enem, največ dveh letih se bodo te nove zmogljivosti vključile v proizvodnjo in dajale proizvode, v največji meri namenjene osebni potrošnji. To so investicije, ki najprej rode učinek, najhitreje povečajo naš dohodek, to se pravi, gmočno bogastvo dežele. Posvetovanje pri tovarnišu Titu odločno usmerja na takšno vrsto gospodarskega investiranja. To neogibno povečuje blagovne sklope za široko potrošnjo, kakor tudi zmogljivosti komunalnih podjetij in stanovanjskega fonda.

Takšna naša utemiritev v prihodnjem obdobju bo morala roditi sadove v zboljšanju živiljenjskega standarda ljudi. Z dosedanjimi napori so naši delovni ljudje zgradili gospodarsko podlogo, da bodo začeli v prihodnje čutiti docela neposredne sadove svojega dela. Mi torej ne dvigamo živiljenjskega standarda s preprostim zvišanjem plač,

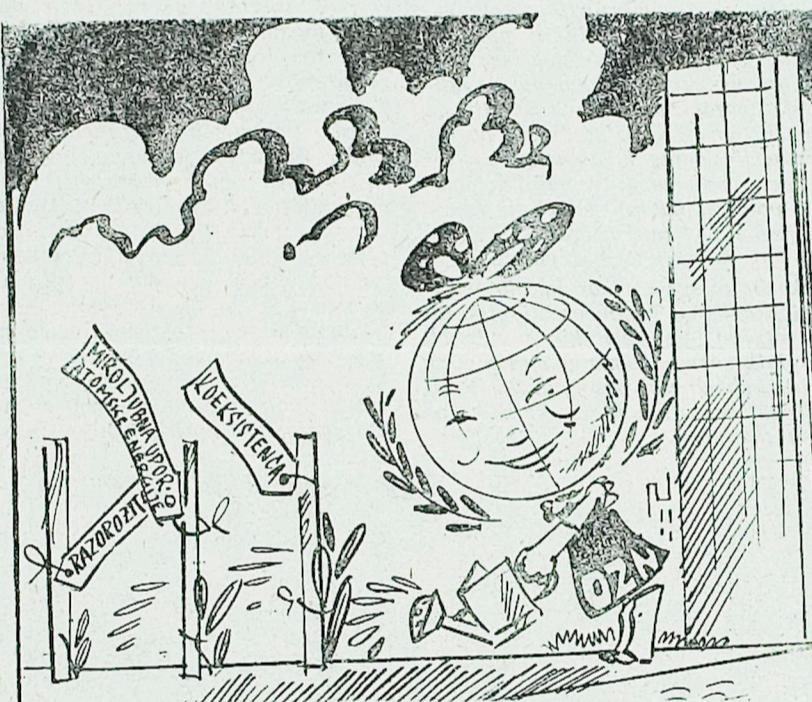
ker to ni nikakršen izhod, če ne spremimo nekaterih odnosov v proizvodnji. Zvišanje plač brez povečanja delovne storilnosti in blagovnih fondov za osebno potrošnjo ne pomeni ničesar, marveč je samo krepitev nestabilnosti na trgu in inflacijski pritisak. Na žalost nekaterih, ki so napačno računali in se tudi lahkomiseln zadožili, ubiramo mi povsem nasprotno pot. Bodoča gospodarska politika odstranjuje nestabilnost in takšna kolebanja na trgu. Ta politika omogoča, da delujejo gospodarski zakoni bolj pozitivno v smislu dviganja delovne storilnosti, znižanja cen ter povečanja zasluga posameznikov, podjetij in komun, kar je odvisno od kvalifikacije in uspehov v proizvodnji in povečanju družbenega proizvoda. Živiljenjski standard načrša v najneposrednejši zvezi z naraščanjem delovne storilnosti slehernega, kdor se ukvarja z gospodarstvom, oziroma s kvalifikacijami juži in ta standard je rešen teh dosedanjih kolebanj, katerim so pomagli tudi nekateri špekulativni pojavi in pa to, da posamezniki in družbeni organi niso izpolnjevali obveznosti in predpisov.

Je pa še en objektivni razlog, da se živiljenjski standard pri nas more in mora dvigati. Dosedanje izgradnje smo delno finansirali tudi na račun živiljenjskega standarda, nadalje cena dela je morala biti nizka tudi zato, ker za mnoga gradbišča, na jezovih in cestah nismo imeli dovolj strojev. Zdaj nam razvita strojna industrija narekuje potrebo, da opravljamo dela z večjo porabo strojev. Za skupnost je delo s stroji bolj ekonomično in v kraju času roditi sadove. Tako torej hitre narašča narodni dohodek. Zato praktično ne bomo več gradili jezov in cest z ročnim delom in lopatami, marveč se bomo lotevali teh del z uporabo mehanizacije. Zmanjšali bomo torej naraščanje zaposlenosti in sicer v glavnem tega nekvalificiranega dela. Kar se tiče standarda ljudi, mora to vplivati dvojno. Na eni strani zmanjšujemo pritiske množične nekvalificiranih delavcev na blagovne sklope delavcev, ki so največkrat kmetje, lastniki zemlje in hiš in ki spriče tega zanemarjajo kmetijstvo in ničesar ne prinašajo na trg. Na drugi strani pa lahko ti delavci pozitivno vplivajo na razvoj cele vrste dejavnosti v kmetijstvu, lahko pomagajo pri naraščanju blagovnih fondov. Namesto da bi se pojavljali na trgu samo kot potrošniki, večajo blagovno proizvodnjo za trg.

Morda bomo s takšno politiko, mehanizacijo del in zmanjšanjem obsega investicij prihodnje leto skrčili število delovne sile v gradbeništvu za 100.000 delavcev. Samo pri uvozu hrane prihranimo tako, če izračunamo njihove plače in socialne dajatve, v desetih mesecih kakih 15 milijonov dolarjev. To je velika vsota, s katero bi lahko kupili surovine in občutno povečali proizvodnjo potrošnega blaga.

Nadaljnja naša politika odločeno usmerja naše sile na razvoj kmetijstva. Ker pa mora naraščanje kmetijstva proizvodnje sprožiti tudi vprašanje trga, na katerem bi pridelovalci prodajali pridelke z največjo koristjo, ter vprašanje mehanizacije kmetijstva in manjših proizvodnih stroškov, je jasno, da mora to pospešiti tudi podprtobljenje proizvodnje in naraščanje vloge združništva, ker ga bo zahtevalo samo gospodarsko živiljenje. To pa je vprašanje, ki zahteva posebno obravnavanje. Tu ga omenjam samo v zvezi s tem, da naša industrija odločno zahteva napredok in mehanizacijo kmetijstva, uporabo raznih strojev in naprav, ki jih izdelujemo.

Imamo torej vse gospodarske, družbene, politične in mednarodne pogoje, da lahko s polnim zaupanjem gledamo v prihodnost in z manjšimi napori urešnjujemo nadaljnjo izgradnjo dejavje. Na podlagi enakomernejšega in vskladenega razvoja gospodarstva, večje proizvodnje za široko potrošnjo bomo imeli stabilnejši trg, večjo kupno moč dinarja in boljši živiljenjski standard. Jasno je, da bo tudi bodoča gospodarska politika zahtevala pobudo in discipliniran odnos družbenih organov in posameznikov v izpolnjevanju konkretnih nalog,

Ob deseti obletnici

DESET LET ZDRAŽENIH NARODOV

Dne 24. oktobra vsako leto praznjujemo dan Zdržanih narodov. To je praznik miru in praznik sodelovanja med vsemi državami sveta, praznik zlasti mladih narodov, ki se borijo za svojo samostojnost in neodvisnost. Prav poseben poudarek pa ima ta praznik letos, ob deseti obletnici obstoja in delovanja te svetovne organizacije svobodoljubnih narodov. Spočeta iz velike stike, ki jo je rodila zadnja vojna, je s svojim delovanjem in doseženimi uspihoma popolnoma upravičila svoj obstoj. Ceprav je že nekajkrat kazalo v zadnjih desetih letih, da je nov svetovni spopad skoraj neizogiven, so se sporna vprašanja mirno poravnala — in to prav po zaslugu organizacije zdržanih narodov. Politika sile je ponovno in večkrat pretrpela občuten poraz — še nikoli po končani zadnji vojni pa ni bilo stanje takoj ohrabrujoče, kot prav letos ob desetletnici končane svetovne vojne in desetletnici delovanja OZN.

Predalec bi zaščil, če bi hoteli navajati vse konkretnie uspehe, ki jih je ta organizacija dosegla. Ni sicer mogla izpolnila prav vseh

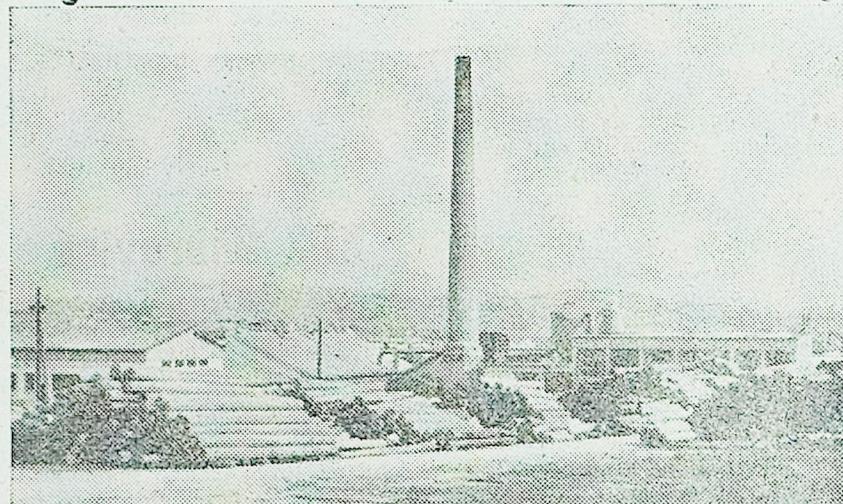
nalog in rešiti vseh svetovnih problemov tako zadovoljivo, kot bi to pričakovali zlasti mali narodi. Ko so bili od avgusta do oktobra 1944 v Dumbarton Oaks pri Washingtonu v ZDA polagani temelji tej organizaciji in bili od aprila do junija 1945 utrjeni, ko so Zdržani narodi dne 26. junija 1945 na veliki konferenci, ali lahko rečemo, na

prvem zasedanju Generalne skupščine podpisali Ustanovno listino zdržanih narodov, so bile vojne strahote še zelo žive v zavesti ljudi. Strahotne posledice zadnje vojne so močno vplivale na mišljenje ljudi in na sklepe državnikov, ki pa so bili v prenemekaterem vprašanju pozneje močno omajani. Močna nasprotja med velesilami so povzročila formiranje blokov, kar je imelo zelo negativne posledice za mir v svetu. Nastala je hladna vojna, ki je imela neposreden vpliv tudi na dogajanja v okviru OZN. Trmoljavo vztrajanje velikih na prestižnih pozicijah je potegnilo za seboj tudi male narode, ki so se hočenoče po stopnji svoje politične ali gospodarske odvisnosti morali priključiti kot trabanti svojim velikim »pokroviteljem«. Izven vsega tega je ostala samo naša socialistična domovina, ki se je skozi velikanske težave in žrtve izognila vsem poskusom, da bi bila pritegnjena na eno ali drugo stran.

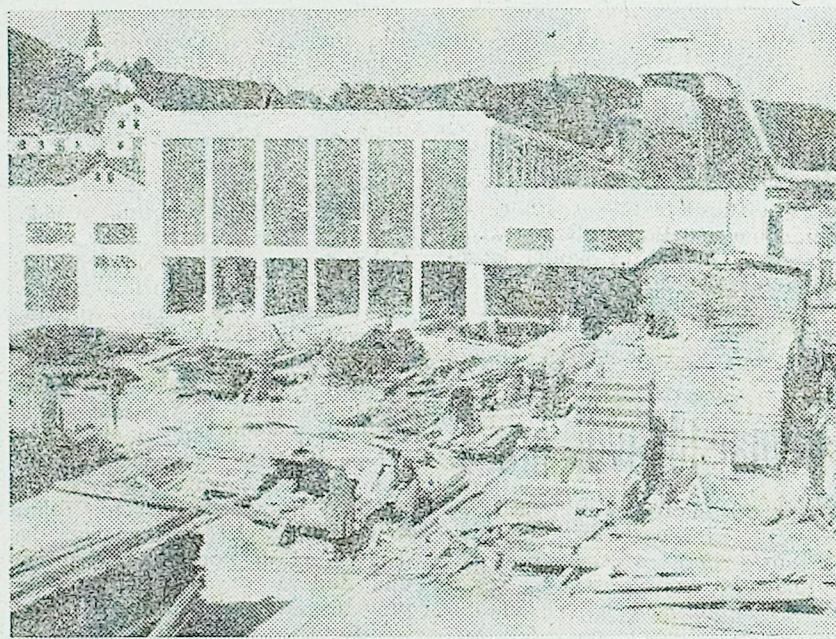
Treba je reči, da smo pri vztrajjanju na naši lastni poti in pri uveljavljanju naše zunanje politike bili deležni izdatne pomoči OZN. Po drugi strani pa lahko trdimo in moramo povedati, da smo se pravili, naša Titova država, v svoji zunanji in če hočemo tudi notranji politiki, najbolj striktno in odločno držali načel, izraženih v Ustanovni listini OZN. Naše stališča v mednarodnih dogodkih je bilo vedno jasno opredeljeno in v skladu z Ustanovno listino, ki splošno

FURNIR, PANELKE IN VEZANE PLOŠČE

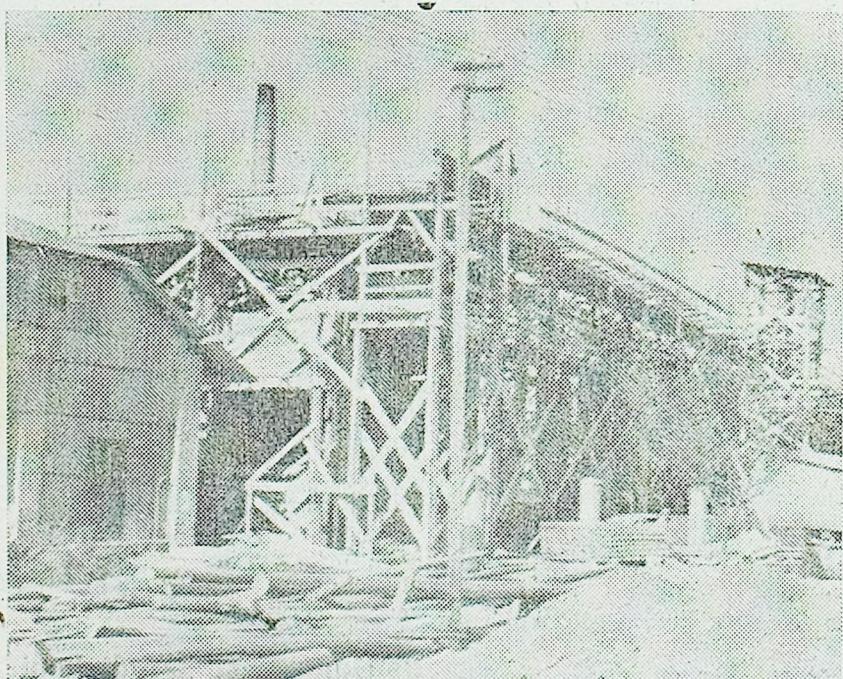
Obisk v lesno-industrijskem kombinatu »Javor« na Pivki

Po novi upravni teritorialni razdelitvi je Pivka sedež občine. Njeno območje je dokaj obsežno, toda kraji sami so siromašni. Pivka je sicer znana po svojih komunikacijskih zvezah, kar pa ne more dajati zasluga vsem prebivalcem. Zaradi tega je nastala nujna potreba po razširjenosti obstoječe lesne industrije, ki je za ta kraj glede na bogato zaledje z lesnimi surovinami osnovni vir dohodka. Tako ima v Pivki sedež najmočnejše lesno-industrijsko podjetje na Primorskem s tovarnami furnirja in vezanih plošč »Javor« s svojimi obrati razen na Pivki še v Ilirske Bistrici, Prestranku in Baču. Na območju občine Pivka zaposluje to podjetje okrog petsto ljudi. Na sliki vidimo tovarniški obrat v Pivki z mogočnim dimnikom.

Z deli za razširitev obrata v Pivki je začel delovni kolektiv »JAVOR« že pred leti. Kjer so prej stale stare lesene hale, rastejo zdaj nove tovarniške zgradbe. Naša slika pa prikazuje del že dograjenega ogromnega obratnega poslopja, kjer so razmeščene delavnice, pisarniški prostori obrata, laboratorij in oddelek za proizvodnjo finalnih izdelkov. Poslopje je bilo dograjeno že pred dobrim letom dni in že koristno služi svojemu namenu. V tej zgradbi ima svoj prostor tudi sindikalna podružnica kolektiva, kjer se večkrat zberejo delavci, da se pogovorijo o delu in problemih v tovarni.

Gradbena dela novega tovarniškega obrata v Pivki hitro napredujejo. Kolektiv gradbenega podjetja »Primorje« iz Ajdovščine, ki je prevzel gradnjo tega objekta, si po svojih močeh prizadeva, da bi čimprej dogradil veliko tovarniško halo, ki bo dolga nad dvesto metrov, visoka pa okrog dvajset. Zgrajena bo z velikimi okni, tako da bo delavcem pri delu lahko sijalo tudi sonce. Zraven gradnje še moderno umivalnico in garderobo ter ogromne bazene za namakanje hlodovine. Kot predvidevajo, bo vse to dograjeno že do prihodnjega leta.

Kdo še ni slišal o »JAVORJU«? Obrati na Pivki, v Ilirske Bistrici, Prestranku in Baču so znani daleč v svetu po svojih odlivenih izdelkih. V Naši državi so tovarne »JAVOR« na prvem mestu v proizvodnji furnirja. V bivšem postojnskem okraju so ustvarjale nad polovico naravnega dohodka. V novi občini Pivka pa je to edina industrija, ki daje zasluzek tamkajšnjemu prebivalstvu. Vse to in vedno večje povraševanje po izdelkih »JAVORJA« je narekovalo nujno potrebo po razširitvi te vrste lesno-predelovalne industrije.

Svoj matični obrat imajo tovarne »JAVOR« na Pivki. Nastal je leta 1900 iz ene žage, polnojarmenika in samice. Lastnik Medica se je po letu dni obratovanja osamosvojil in zgradil parno žago. Tako je bilo obratno poslopje še leseno, na zidanih stebrih in pokrito z opeko, dimnik pa je bil že zelen.

V skoraj pol stoletja obratovanja je žaga večkrat menjala lastnike, leta 1922 pa je zgorela. Toda leta 1927 je začela znova obravnavati in razširili so jo v tovarno parketov in zabojev. Nova tovarna je delala s polno paro in dajala takozvanek okrog dvesto ljudem. Zmogljivost je bila taka, da so predelali letno tudi do 35 tisoč kubičnih metrov hlodovine. Obrat je tedanjemu gospodarju Jakobu Mankoču dobro nesel, vendar je leta 1929 nastala kriza v lesni trgovini in kmalu zatem je lastnik odpustil skoraj vse delavce, le nekaj jih je obdržal za odpremo zalog. Potem je bila tovarna vse do leta 1934 pod kurateljo banke. Takrat pa jo je kupila italijanska delniška družba »Società anonima industria e comercio legnami«, ki je demontiral parketne stroje ter odnesla dva polnojarmenika. Namesto tega je družba postavila v obrat tračno žago »Brenta«, zgradila oddelek za stiskanje vezanih panel plošč ter nabavila furnirske stroje iz Nemčije. Tako sta leta 1935 zopet žaga in tovarna začeli delati s polno zmogljivostjo. Prve vezane plošče, ki so jih začeli izdelovati, so bile seveda bolj slabe kakovosti, ker se kader ni razumel na proizvodnjo. Vendar je tovarna kmalu prebrodila začetne težave in tedanje tovarniško poslopje je postal kmalu premajhno. Zato so ga do leta 1937 podaljšali za 17 metrov ter mu prizidali še skladisč.

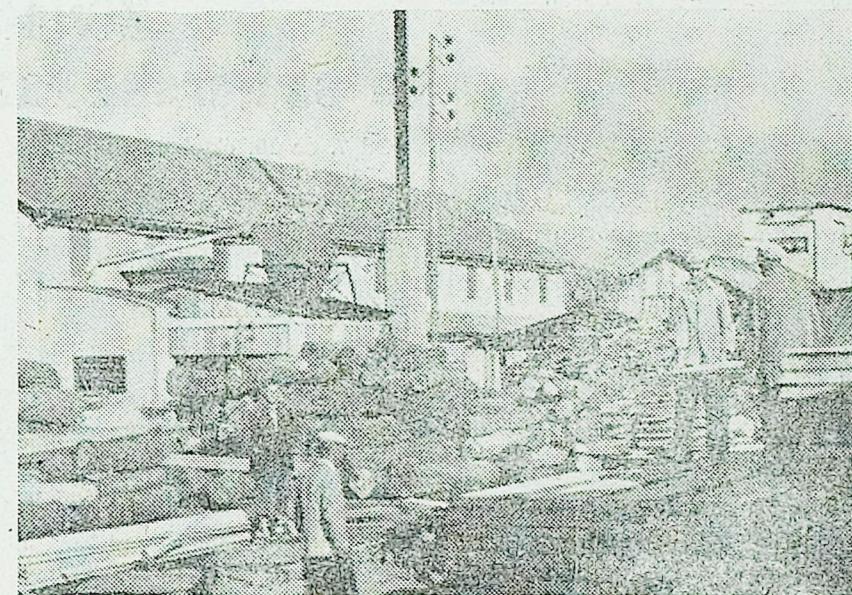
Vezane plošče so izdelovali iz eksotov, poskušali pa so tudi z bukovino in jelovino. Razen rezanega lesa so izdelovali še bloke — lepili so deske eno na drugo. Tako oblikovane bloki so potem rezali s polnojarmeniki, z odpadki pa so kurili ali jih prodajali kot kurjavko. V takem stanju je bil obrat vse do leta 1942, ko so morali zaradi vojnih razmer skrčiti delo.

Po osvoboditvi je tovarna začela znova delati s polno zmogljivostjo. Zaradi pomanjkanja prostorov so v letih od 1946 do 1949 sezidali začasno, toda večjo tovarniško halu, zraven pa še bazene za namakanje hlodovine in oddelek za bloke. Zadnja leta se je delovni kolektiv lotil graditve novih poslopij in nabave opreme — oboje je bilo namreč že precej zastarel. Doslej so že dogradili novo poslopje za žago, oddelek za predelavo finalnih izdelkov in kotlonivo, pisarniške prostore obrata, veliko skladisč in mehanično delavnico. Glavno obratno poslopje tovarne vezanih plošč kakor tudi modernejši bazeni za namakanje hlodovine so v gradnji. Za konec prihodnjega leta predvidevajo, da bo vse dograjeno in bo tako počasi izginula sleherna sled starih lesenjač, v katerih so nekdaj delali. Razen tega pa je bilo delo v takih prostorih težje, nevarnejše in tudi higienično-tehnično nezaščiteno. Zraven ogromne tovarniške hale gradijo sodobno umivalnico in garderobo. Ko bodo vsa ta dela konča-

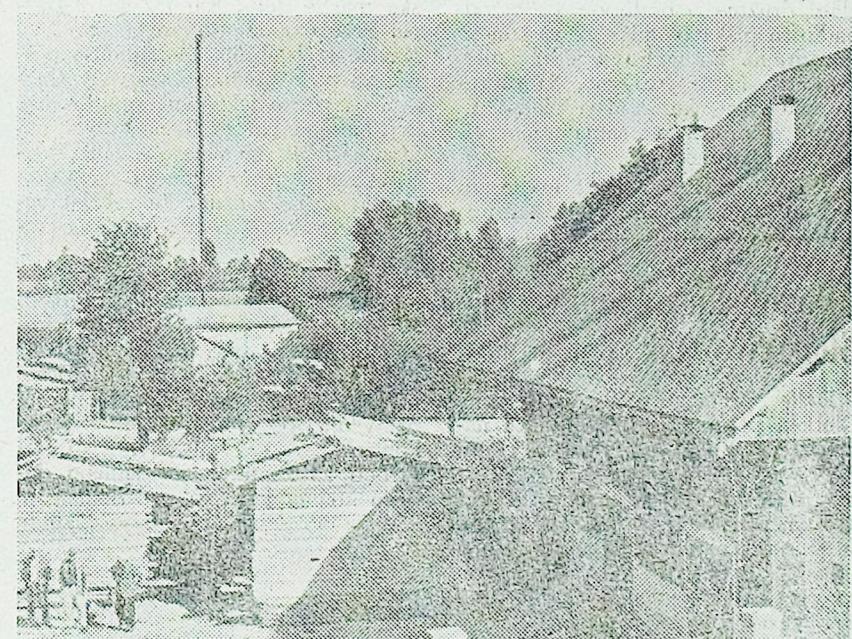
na, nameravajo kupiti nekaj najmodernejsih strojev, ki bodo pospešili proizvodnjo. Računajo, da bodo lahko s tako modernizacijo dvignili proizvodnjo za 40 odstotkov. Za vsa ta dela imajo letos na razpolago sto milijonov dinarjev, s katerimi bodo plačali v glavnem gradbena dela. Ostalo pa imajo v načrtu za prihodnje leto.

Marsikaj bi radi naredili tudi v ostalih obratih. Zlasti se zelo trudijo, da bi preuredili obrat v Baču,

ki ima lepe možnosti razvoja, v obrat za finalne izdelke. Obrat v Prestranku prav tako modernizirajo: med drugim obnavljajo glavno obratno poslopje, kjer bodo v kratkem montirali novo umetno sušilnico za furnir. Skratka, delovni kolektiv »JAVORJA« ima velike načrte, ki pa jih vse hkrati ne more urešiti. Poudariti pa je treba, da je »JAVOR« priznano podjetje, ki je dvignilo in razvilo našo industrijo furnirja in vezanih plošč.

Furnirnica »JAVOR« v Ilirske Bistrici je obratovala še pred vojno. Toda šele leta 1953 je bil obrat pod novo upravo osrednjega podjetja na Pivki izpopolnjen. Nedavno so v obratu dogradili novo skladisč. Prejšnje ni odgovarjalo potrebam, ker je zaradi slabe napeljave električnega toka pred leti zgorelo. Za gradnjo novega skladisča in tovarniškega poslopja so porabili okrog 32 milijonov dinarjev. Stavba skladisča je dvonadstropna — na naši sliki druga v ozadju — in so jo opremili z dvigali, ki delavcem zelo olajšujejo prekladjanje furnirja iz oddelka v oddelok. Sortiranje izdelkov je lažje. Novo skladisče sprejme nad 400 kubičnih metrov furnirja. Predvidevajo, da se bo to veliko poslopje amortiziralo že v šestih letih. Razen tega pa rešuje novo skladisče · tudi vprašanje notranjih prevozov, ki so bili zelo dragi in so zlasti višali ceno furnirju.

Začetek obratovanja žage v Baču sega že v leto 1907. Pogoji, pod katerimi se je ta obrat razvil, so bili zelo težki. Leta 1924. je žaga zgorela, toda lastnik jo je takoj obnovil in po nekaj letih postavil še zahodno z zmogljivostjo okrog sto kubičnih metrov mesečno. Šele po vojni so začeli v tem obratu izdelovati pohištvene predmete, kot so stolice, mize in drugo. Glavna uprava v Pivki si prizadeva razviti v Baču obrat za končne izdelke vseh lesnih potrebskim. Zato sedaj preurejajo veliko poslopje nekdanjega ovčjega kleva v moderno mizarško delavnico z vsemi potrebnimi stroji, s katerimi bodo lahko razvili serijsko proizvodnjo. Za prebivalce tega kraja bo ta obrat nedvomno velikega pomena, saj jim bo dajal zasluk, ki ga drugje nimajo.

SLIKA NA NASLOVNI STRANI PA PRIKAZUJE obrat »JAVOR« v Prestranku, ki ima tudi bogato zgodovino. Tu so izdelovali furnir že pred vojno, toda tik pred koncem druge svetovne vojne 1944. leta je furnirnica zgorela in uničeno je bilo vse, kar je bilo kaj vredno. Tačko po vojni so obrat nacionalizirali. V začetku ga je upravljala Komisija za ljudsko imovino, pozneje pa glavna direkcija »Slovenijales«, ki je obnavljala poslopje do 1948. leta. Tu je bilo obenem tudi centralno zbirališče za les, ki so ga takrat izvajali preko reške luke. Šele 1951. leta je ta obrat dobil štiristranski skobelnik, s pomočjo katerega so začeli izdelovati ladijske pode. Furnirnico pa so usposobili še maj 1952. Kmalu nato je obrat prešel pod upravo »JAVORJA«.

Iz Črnega kala in okolice

Obnova požganih poslopij, vdkup in članstvo v kmetijski zadrugi, delo in naloge SZDL, mladine in drugih množičnih organizacij, to so pri nas vprašanja, o katerih veliko razpravljamo. Zdi se, da je diskusija okrog teh vprašanj vse preveč enostanska, kar ustvarja pri nepoučenih ljudeh popolnoma drugačno sliko, kot je v resnici.

V Črem kalu je še vedno videti ruševine, ki jih je povzročil nacistični okupator v oktobrski ofenzivi 1943. Bivša občina si je prizadevala, da je za obnovo vsako leto dobila neka kredita. Lani je dobila nad 13 milijonov dinarjev za nadaljevanje obnove. S tem denarjem so pogorelci nadaljevali z urejevanjem stanovanj. Naravno, da je danes težje obnavljati, kot prva leta po osvoboditvi, ko so obnovno imele vrokah obnovitvene zadruge. Venendar pa se da precej napraviti, kjer se ljudje zavzemajo za to in ne nasecajo govoricam, ki nimajo nobene osnove.

Kmetijska zadruga ima trgovino v vasi in poslovničico na Mostičju. V obeh krajih je imela ves čas odkupna odprte svoje odkupne baze. Od 438 kmečkih gospodarstev iz Črnega kala in vasi, ki spadajo v ta okoliš, je le 130 včlanjenih v kmetijsko zadrugo. To je komaj dobra četrta. Kje je vzrok, da je tako visoko število gospodarstev izven zadruge? Ljudje pravijo, da so zgubili zaupanje, ker je prva leta šlo vse marobe. Kaj pa naj zapisemo o tistih, ki so vsako minuto pripravljeni udati z besedo po zadrugu, namesto da bi skušali pomagati? Kako naj zadruga dela, če pa so vsi člani raznih pospeševalnih odsekov člani, saj mo na papirju? Če sklice predsednik sejo, ni nikogar zraven. V času odkupa sadja so se nekateri jecili na zadrugo, da noče odkupovati sadja. Če ga pa že odkupuje, pa je cena takia, da se sadja ne izplača trgovci. Kar poglejmo, koliko je resnice na takih govoricah. Tu je že od nekdaj zakoreninjena navada, da so ženske nosile sadje v Trst, zadnja leta pa na Kras, še celo v Ljubljano in na Reko. Naravno, da ga tam prodajo nekoliko draže, kot v domači zadrugi. Ko se vrnejo, širijo govorice, kako dobro so prodale, pri tem pa previdno zamolčijo potne stroške in izgubo časa, ki včasih naraste tudi na dva dni. Medem ko so one prodajale dobro sadje drugod, so drugi člani družine pobrali vse slabo, odpadlo in piškavo sadje in ga očnesli v zadrugo. Za zadrugo je potem takem vse dobro. Naravno, da zadruga taakegane kurantne blaga ni mogla odkupiti, ker sama nima prav za žganjekuh.

V Dolu in Hrastovlu se ljudje potegujejo, da bi kmetijska zadruga

Regulacija hudournika Globoki potok pri Ržani

Dela pri regulaciji hudournika Globoki potok pri Ržani dobro napredujejo. Pred časom so v grapi, kjer se zaokrene tok, zgradili veliko pregrado, ki bo zaustavljala zemljo in kamenje. Zdaj so izkopali glavni jarek od pregrade do glavnega ceste. Jarek je okrog 300 metrov dolg in bo zgrajen iz kamenja, da bo voda hitreje odtekala. Pri delu je započeli 26 delavcev. Ce jesensko deževje ne bo zaustavilo dela, bodo končana vsa regulacijska dela, ki so bila predvidena za to leto.

Črni vrh nad Idrijo

Pred dnevi je bilo pred osnovno šolo zbranih precej ljudi. Učiteljstvo je sklicalo prvi roditeljski sestanek, čeprav za začetek ni bilo pričakovati kakih večjih presenečenj v učenju. Razveseljivo je, da so se tega sestanka udeležili tudi starši iz okoliških vasi. Pred dvema letoma so na take sestanke prihajali le tisti starši, ki stanujejo v Črem vruhu. Na sestanku so starši zvedeli martsikaj koristnega, saj so sodelovali tudi učenci četrtega razreda osnovne šole ter člani šolskega sveta. V učni urki, ki je trajala dobro uro, je upraviteljica osnovne šole tov. Vodopivec izprashala učence več predmetov. Starši so se zadovoljni vratali s sestankom, ker so sami ugotovili uspehe svojih otrok.

Dane

odpirla trgovino. Da bi to vprašanje uredil, je o njem upravni odbor zadruge že večkrat razpravljali na svojih sejah. Sklenil je, da bo v teh dveh vases — kjer ni nobenega člena zadruge! — skušal pridobiti vsaj toliko članov, da bi lahko odprl trgovino, ki bi jo ti dve vasi res nujno potrebovali. Zdaj morajo vaščani hoditi štiri km daleč na Mostičje, ali pa čez skaloviti greben v Gračišče. Pri vsej dobrji volji in žrtvovanem času pa ni bilo začelenega uspeha. Vprašanje je ostalo odprtih in je sedaj odvisno od ljudi samih, da se pobrigojo in uredijo svoj odnos do zadruge tako, da bo lahko ustregla njihovi želji.

V Črem kalu in okolici se ljudje še vse premalo zanimajo za obnovno sadovnjakov in vinogradov. Stari počasi propadajo, novih ne bo, če jih ne bo nihče nasadil. Zadruga jih bo pri tem gotovo podprla, če bo vi-

dela njihovo prizadevanje za napredok.

Organizacija SZDL počiva. Zato ni nič čudnega, če padajo govorice, ki smo jih omenili, na plodna tla. Ob našem obisku se je mladina z veliko vremenom pripravljala na nedeljski ples, drugi pa so v gostilni navdušeno igrali biljard. Če bi bila tako navdušena za kulturne prireditve, bi ji bilo bolj v čest. Ob raznih proslavah nastopajo le starejši, kar priča o velikem mrtvu med mladino.

Zdaj se v Črem kalu in bližnjih vases pripravljajo na volitve v krajevne odbore. V sredo so imeli na sedežu bivše občine posvetovanje, ki so se ga udeležili vsi odgovorni iz množičnih organizacij ZK, SZDL, ZB, mladine in kmetijske zadruge. Razpravljali so o bližnjih volitvah. Do konca oktobra bo po vases 12 zborov volivev, kjer bodo pripravili in izvedli volitve in razpravljali tudi o kumunalnih vprašanjih.

A. P.

Živinorejska in sadarska razstava v Tolminu

Od 7. do 10. oktobra je kmetijska služba v Tolminu organizirala sadarsko-živinorejsko razstavo.

V bivšem tolminskem okraju so glavne kmetijske panoge živinoreja, gozdarstvo, poljedelstvo in sadnjereja. Živinoreja je v letih po osvoboditvi dosegla zadovoljivo višino, vendar v splošni proizvodnji ni prisla do potrebne kakovosti in količinske proizvodnje. Selekcija živine je še v začetku in kmetijske zadruge v večini vasi še začenja s pionirskega delom. Selekcija ima za cilj, da bi pri pinegavski pasmi, ki je razširjena po vsem Tolminskem, dvignila proizvodnjo mleka in maščobe. V posameznih primerih so do sedaj že zaznamovali nad 5000 litrov mleka v eni molzni dobi s 4,5% tolšč.

Na razstavi je bilo 81 glav živine, ki so jo prgnali člani kmetijskih zadrug. Ocenjevalna komisija je najboljše zaznamovala z II.a, II.b II., III., III.a in III.b. Razdeljenih je bilo 25 diplom in nagrad od najmanj 2000 do 10.000 din. Prvo nagrado za najboljšega bika je dobil Ivan Raspet iz Poč pri Cerknem, prvo nagrado za najboljšo kravo pa Alojz Novak iz Krmic—Ledenje nad Idrijo. Prvo nagrado za telico hlevske reje je dobil Karel Zajc iz Lazca. Prve nagrade so prejeli še: Ivan Kavčič iz Ljubunja za najboljšo pašno kravo. Zadružno posestvo v Češči za pašno telico in Ivan Bremec iz Roč za mladega bika. Največ nagrad so dobili živinorejci — člani kmetijske zadruge iz Otaleža na Cerkljanskem. Ta zadruga že več let vodi rodovnik in izvaja selekcijo živine.

Na zborovanju živinorejcov so ugotovili, da je potrebno zagotoviti večje količine močnih krmil, katerih vsa leta zelo primanjkuje. Brez dodatka teh krmil ni mogoče dosegči večje molznoti in maščobe. V prihodnje bo treba voditi strožjo kontrollo pri selekciji živine in poskrbeti za znatnejšo stimulacijo dobrim živinorejcem in strokovnjakom, ki uspešno delajo na teh vprašanjih.

*

Sadarska razstava je pokazala, da imajo na področju kmetijske zadruge Most na Soči najboljše sadje. Sadjarji tega kraja so vztrajno borijo proti škodljivcem in skrbijo za redno gnojenje in čiščenje dreveja.

Nad 300 sadjarjev je razstavljalo 220 sort sadja. Največ je bilo razstavljenih zimskih sort kot: Goriška sevka, Jonatan, Bohovec, Zlata parmena in Krivopečelj od jabolk. Razstavljenih je bilo tudi več sort zimskih hrušk. Razdeljenih je bilo 56 nagrad v skupnem znesku 206.000 dinarjev. Razen tega so razstavljalci dobili še knjižne nagrade v skupni vrednosti 100.000 dinarjev.

Statistika sadjarstva nam pove, da je v bivšem tolminskem okraju 120 tisoč jablanovih, 56.000 hruškovih, 45.000 čespljevih in 31.000 orehovih dreves. Vsa ta drevesa ne dajejo niti eno četrtnino predvidene letne proizvodnje, ki bi bila lahko najmanj 1200 wagonov letno. Pred kmetijske zadruge, sadarske odbore, strokovnjake ter Okrajno zadružno zvezo postavlja ta ugotovitev resno vprašanje.

Dela njihovo prizadevanje za napredok.

Organizacija SZDL počiva. Zato ni nič čudnega, če padajo govorice, ki smo jih omenili, na plodna tla. Ob našem obisku se je mladina z veliko vremenom pripravljala na nedeljski ples, drugi pa so v gostilni navdušeno igrali biljard. Če bi bila tako navdušena za kulturne prireditve, bi ji bilo bolj v čest. Ob raznih proslavah nastopajo le starejši, kar priča o velikem mrtvu med mladino.

Zdaj se v Črem kalu in bližnjih vases pripravljajo na volitve v krajevne odbore. V sredo so imeli na sedežu bivše občine posvetovanje, ki so se ga udeležili vsi odgovorni iz množičnih organizacij ZK, SZDL, ZB, mladine in kmetijske zadruge. Razpravljali so o bližnjih volitvah. Do konca oktobra bo po vases 12 zborov volivev, kjer bodo pripravili in izvedli volitve in razpravljali tudi o kumunalnih vprašanjih.

A. P.

Pisma uredništvu

ŠE ENKRAT »ALI JE TO TRGOVSKA MORALA«

V zvezzi s pismom »Ali je to trgovska morala«, ki smo ga objavili v tej rubriki naše zadnje številke, smo do tovarša Ernesta Omerzelja, komercialista KZ Izola, prejeli pismo, v katerem pojasnjuje primer cen z granatnimi jabolkami.

V skladislu KZ so ta dan, to je dne 26. septembra, odkupili manjšo količino granatnih jabolk po din 15 kg. Ta jabolka so tudi dali v prodajo po din 20 za kg.

Za zadevo smo se podrobno pozanimali in ugotovili, da je po sredini nesporazum, oziroma da niso bila v vprašanju pravkar odkupljena jabolka, marveč neka druga granatna jabolka.

Poslovodkinja Marta Miklavčič in Darinka Reščič sta štirinajst dni pred tem odkupili od neke ženske iz Strunjana nekaj kilogramov granatnih jabolk. To so bila vrva te sorte, ki so se v tem letu pojavila na trgu. Prodajna cena tem jabolkam je bila v dneh odkupa po vseh trgovinah v Izoli 40 din kg. Ker je »Opazovalec« časa prej videl, da je zadruga odkupila jabolka po 15 din kg, v poslovnični št. 2 pa mu je prodajalka na vprašanje, po čem prodaja ta jabolka, odgovorila: »Po 40 din kg«, je bil razumljivo presenečen nad veliko razliko v ceni.

Ostaja torej dejstvo, da so bila granatna jabolka dne 26. septembra v poslovnični št. 2 po 40 din kg, čeprav je komercialist za v skladislu isti dan odkupljena jabolka določil ceno 20 din za kg. Krvda za to pa zadene prodajalki, ki sta se hoteli »iznebiti« granatnih jabolk, ki sta jih sami kupili in dali v prodajo.

Uredništvo

AVTOBUSNA PROGA KOPER BUZET

Na avtobusni progi Koper — Mostičje — Kubed — Gračišče — Socerga — Buzet bi bilo potrebno dodati ob ponedeljkih zjutraj še en avtobus. V Kopru in okolici je zaposlenih precejšnje število delavcev iz vasi bivših občin Gračišče in Crni kal. Ti delavci so vezani na avtobus, ki vozi na progi Buzet

— Koper. Pri tem pa se ponavlja, da ti delavci ostanejo na cesti, ker je avtobus polno zaseden že v Buzetu. Avtopodjetje je skušalo delavcem ustreči na ta način, da se je redni avtobus vrnil iz Kopra v Gračišče in pobral delavcev. S tem pa je le malo koristil, ker so delavci prišli na delo opoldne, namesto ob šestih zjutraj. Koliko je bilo izgubljenih delovnih ur in zasluzka, Zelja delavcev iz bivših občin Gračišče in Crni kal je, da bi avtopodjetje »Slavnik« v Kopru ob ponedeljkih zjutraj dalo na razpolago še en avtobus, ki bi prišel do Gračišča in odpeljal od tamkaj in iz vmesnih postaj vse potnike, Rafael Vidali, Piran

KDZ Gabrovica

Gabrovški zadružniki so začeli s trgovijo še prvega oktobra. Ko so v drugih bližnjih vases skoraj končali s trgom, so v Gabrovici še pripravljali brentače. Grozdje je v tistih dneh pridobilo še veliko sladkorja. Ob trgovci so pri merjenju dobili 21, 22 in tudi 23 stopinj sladkorja. Prvič so trgali grozdje na novem, 2 ha velikem vinogradu. Zadružniki računajo, da bodo letos pridelali nad 300 hl vina. Od tega bo nad 100 hl najboljše malvazije. Vinskih sodov so nabavili za nad 300 hl. Precej grozdja bodo še pridelali, ker se bojijo, da ne bodo imeli dovolj posode.

Dobre pridelke so dali tudi kruza, krompir in fižol. Teh so pridelali za celotne potrebe družin. Sadje jim ni dalo tistih pridelkov, kot so pričakovali, ker je škodljiv pomladni mrz. Pridelali so le kakih 70 stotov česnj in nekaj nad 100 stotov hrušk. Fig so pridelali 50 stotov in so jih prekuhalni v žganje. Posobno je zadovoljen čebelar, ki je dobil okrog sedem stotov medu. Seveda je tudi ta skupno last vseh zadružnikov.

Ob reorganizaciji zadrug je nekaj članov izstopilo iz zadruge. Nova Gabrovica je zgrajena na zemljišču, ki danes ni last zadružnikov; prav tako vinska klet. To vprašanje povzroča zadružnikom težave, ker morajo dajati lastnikom visoko najemino v naravi. Zadružniki pričakujejo, da bodo ta vprašanja lahko rešili o pomoči ljudske oblasti.

Leta 1952 sta v tem kraju dva inženirja merila novo cesto, ki bi povezala Gabrovico z Ospom. Takrat so zadružniki dali na razpolago dva delavca, ki sta pomagala pri merjenju. Zadeva je potem zaspala, čeprav bi cesto nujno rabili.

V Ospu so pred dvema mesecema dobili javno razsvetljavo, v Gabrovici pa še čakajo. Prav tako je za zadružnike potrebna voda. Upajo, da bo bodo dobili takrat, ko bodo na zadružnem posestvu v Črem kalu uredili namakalne naprave.

—i

„Begunce“ so vrnili

V ponedeljek so italijanski obmejni organi na bloku Fernetice-Sežana predali našim oblastem 31 beguncov — jugoslovenskih državljanov, ki so v zadnjih treh mesecih zbežali v Italijo. To so večino mladi ljudje, med njimi precej mladoletnih, ki so željni avtov in drugih doživljajev zbežali v Italijo in od tam hoteli odpotovati v Ameriko. Vsi so bili v begunske taborišču v Vidmu, kjer so tudi pustili vso svojo prtljago.

V torek je v Jugoslavijo ilegalno prišel Tullio Zaina, rojen leta 1901 v Porpetto — Videm, stanujoč v Milenu, po poklicu zidar.

Nekaj dni prej je prav tako na ilegalen način prišel na ozemlje FLRJ Mario Santagostino, po poklicu mehanik, rojen leta 1912 v Milenu. Oba sta prišla iz Italije, ker sta bila tam brez dela.

Nenadna smrt zaradi kapi

V edeljo ob 23. uri so pred zadržnim domom v Pobegih-Cežarjih našli mrtvega Vincenca Elerja iz Sv. Antonia s prebito lobanjem. Sprva so mislili, da gre za uboj, obdukcija pa je pokazala, da je Elerja zadela srčna kap in si je pri padcu prebil lobano.

MKUD »IVAN ROB« Nova Gorica

Na gimnaziji v Novi Gorici del

SEJA KOPRSKEGA OKRAJNEGA SVETA ZA SOLSTVO

ENOTNO ŠOLSTVO NA PRIMORSKEM

Administrativne meje ne bodo ovirale sodelovanja dveh okrajev, ki imata skupne interese in skupne potrebe

Drugo seja okrajnega Sveta za šolstvo sta se udeležila razen članov še sekretar republiškega Svetu za prosveto in kulturo iz Ljubljane tov. Vlado Vodopivec in predsednik OLO Koper tov. Albin Dujc.

Važna vprašanja s področja našega šolstva so obdelali v svojih referatih inšpektorji Tajništva za prosveto in kulturo OLO, člani pa so se živo udeležili razprave. Poseben poudarek in smer bodočemu delu je dal tov. Albin Dujc, ki je poročal o sestanku, ki so ga imeli pred dnevi predstavniki koprskega in goriškega okraja v Postojni. Na tem sestanku so se zedinili za enotno šolsko politiko na Primorskem, kjer so velike potrebe po strokovnem kadru. »Administrativne meje ne bodo ovirale sodelovanja dveh okrajev, ki imata skupne interese in skupne potrebe,« je poudaril tov. A. Dujc. Naše šolstvo moramo gledati tudi v perspektivi. Zato moramo stremeti za tem, da ne bomo imeli veliko strokovnih šol, ampak da bodo tiste, ki jih imamo, res kvalitetne. V tej perspektivi koordinacije z goriškim okrajem bodo nastale tudi nekatere spremembe. Tako so tovariši iz Gorice predlagali, naj bi Ekonomika srednja šola šla iz Kopra v Postojno, kjer bi bila skupaj s Trgovsko nižjo šolo, ki jo imamo zdaj v Brežicah. Obe šoli bi dobili zelo ustreerne prostore v Postojni v bivšem Grand hotelu. To je prostorna stavba z lepim vrtom in depandansami, kjer bi bil lahko že internat in stanovanja za učeno osebje. Gleda na potrebe obeh okrajev bi uredili tudi šole za vajence. Šola za lesno stroko bi bila primerna v Idriji in bi tja prenesli tudi na Izole, pač pa bi za potrebe obeh okrajev bila šola za kovinsko stroko v Izoli, glede na razvijajočo se kovinsko industrijo koprskega okraja (Lama, Mehano-tehna, Tomos). S takšno rešitvijo koordinacije bo lažje tudi reševanje visokih proračunskih postavk. Za koordinacijo dela v šolstvu z goriškim okrajem so izvolili posebno komisijo, katere člani so: Avgust Gojković, predsednik; Danilo Kogoj, Franc Vidmar in Peter Martinc.

Referat o Zenski obrtni šoli v Kopru je imel inšpektor strokovnega šolstva Slavko Brataševci. Po kratki zgodbini šole in izčrpnih statističnih podatkih o gojenkah, ki obiskujejo šolo ali so jo že dokončale, je poudaril predvsem pomem te šole za koprski okraj, kjer je pomanjkanje šivilj, kajti mojstrskih izpitov pod Italijo niso delale in obrtništvo takrat sploh ni bilo kontroliранo in razvito kot danes. Naša Zenska obrtna šola v Kopru je na višku, znana je širom Slovenije, dobila pa je tudi priznanje Sveta za prosveto in kulturo iz Ljubljane. Zaradi tega je bila na tem vprašanju posredno zainteresirana.

Člani Sveta so na predlog predsednika Stojana Smerkolja izvolili posebno komisijo, ki bo proučila vprašanje Zenske obrtne šole in Vajeniškega doma. V tej komisiji so Vojko Lenardič, predsednik, Slavko Brataševci, Jože Jerala in Alfonz Grmek.

Inšpektorica Ida Gec je poročala o Zavodu za gluho mladino in o Vzgojnem domu »Elvire Vatovec« v Portorožu, h kateremu je priključena tudi šola za defektne otroke. Zavod za gluho mladino ima premo strokovno kvalificiranega kadra in materialne težave, ker je sredi letosnjega leta postal ustanova s samostojnim finansiranjem. Gojenci tega Zavoda so iz vse Slovenije, okraji pa se branijo plačevanja vzdrževalnine. Iz koprskega okraja je le pet gojencev. Tovarišica Gec je tudi opozorila Svet, da republiški proračun ne predvideva šole za gluhe v Portorožu, nakar je tov. Vodopivec pojasnil, da republiških zavodov ni več, ker naša načela decentralizacije in samoupravljanja sprovašamo tudi v prosveti. Republiški svet sicer ima posebne fonde za finansiranje nekaterih zavodov, toda vprašanje je, če ne bi bilo bolje spremestiti lokacijo Zavoda za gluho mladino. Vsekakor pa je potrebno, da ostane v koprskem okraju Vzgojni dom »Elvire Vatovec« in Sola za defektne otroke, čeprav tudi za te ustanove ni najbolj primerno znano letovišče Portorož. Razprava je pokazala, da želi piranska občina premestiti Zavod za gluho mladino v Strunjan, »Elviro Vatovec« pa v Sv. Lucijo, kar ne bi bilo primerno in bi bila le začasna rešitev. Tovarišica Gec je opozorila na Dom v Dutovljah, ki so ga ustavili za otroke padlih borcev, so na danes v niem večinoma le socialno ogroženi otroci, za katere bi bila boljša rešitev rejništvo. Dom v Dutovljah pa bi bil primeren, po prostoru in kapaciteti, za šolo za defektne otroke.

O premestitvah in razmestitvah po predlogu personalne komisije, o sektorskih konferencah in o posvetovanju načelnikov Svetov v Ljubljani je poročala načelnica Svetu za prosveto in kulturo OLO tov. Danica Kogoj, tov. Franc Vidmar pa je prebral proračune tajništva, šol in ustanov. Svet je sprejel globole številke, predlagal pa je nekatere spremembe po pozicijah.

Z otvoritveno predstavo je kolektiv GSP v Kopru uspel in je odpoval na devetdnevno turnejo po Primorski.

Otvoritvena predstava Gledališča Slovenskega Primorja v Kopru

V torki je GSP otvorilo redno sezono 1955-56 z dramo Emila Zola »THERÈSE RAQUIN« v dramatizaciji Marcelle Maurette in v režiji Andreja Hienga kot gosta. Sceno je naredil Srečko Tič, kostume pa je izdelala Zenska obrtna šola v Kopru pod vodstvom Z. Ličen. Kot igralci so nastopili: Albin Penkoi, Tiberij Lemut, Marjan Bačko, Tone Albreht, Majda Skrbinskova, Romana Lemutova in Filipina Jermanova.

Z otvoritveno predstavo je kolektiv GSP v Kopru uspel in je odpoval na devetdnevno turnejo po Primorski.

okrajev, ki imata skupne

jeti vseh in so izbrali le tiste, ki so imeli višjo splošno izobrazbo. Zenska obrtna šola v Kopru je triletna in dekle, ki jo konča, je kvalificirana delavka oz. šivilska pomočnica. Razprava o vprašanju Zenske obrtne šole je pokazala, da so člani nedeljnega mnenja, da nam je taka šola nujno potrebna, da pa bi jo mogoče kazalo dopolnitve s dvema letnikoma, katera bi lahko obiskovala le odilne absolventke triletnje šole. Tako bi dobili tudi kvalificirane mojstre iz petletne šole in pomočnice iz triletnje. Predlog, ki je padel za eventualno združitev koprsko obrtno šolo s šivilsko šolo v Ilirske Bistrici, zaenkrat ni dobil konkretnjih oblik.

Tov. Brataševci je prav tako poročal o nujnosti vajeniškega doma v Kopru. V ta namen bi adaptirali poslopja Sv. Klare s perspektivo dograditve raznih objektov v teku časa. Nas podjetja in tovarne potrebujejo, in prav tako obrtniki, veliko število vajencev (trenutno okoli 150). V bližnjih vseh samega Kopra ni več mogoče dobiti vajencev, kajti zaposlili so celo take, ki nimajo predpisane šolske izobrazbe. Le-to morajo pozneje nadoknadi z raznimi tečaji, da izpolnijo pogoje za sprejem v vajeniško šolo. Imamo pa mladino v oddaljenejših krajih (n. pr. Brkini in Kras), ki je ne moremo vključiti v proizvodnjo, ker ji ne nudimo razen zaposlitve tudi stanovanja. Tako so tudi vajenci, ki so v uku, prepuceni sami sebi, ulici in navadno še slabih druščini. Pri uresničenju zamisli vajeniškega doma bi pomagale tudi zbornice, ki so na tem vprašanju posredno zainteresirane.

Člani Sveta so na predlog predsednika Stojana Smerkolja izvolili posebno komisijo, ki bo proučila vprašanje Zenske obrtne šole in Vajeniškega doma. V tej komisiji so Vojko Lenardič, predsednik, Slavko Brataševci, Jože Jerala in Alfonz Grmek.

Inšpektorica Ida Gec je poročala o Zavodu za gluho mladino in o Vzgojnem domu »Elvire Vatovec« v Portorožu, h kateremu je priključena tudi šola za defektne otroke. Zavod za gluho mladino ima premo strokovno kvalificiranega kadra in materialne težave, ker je sredi letosnjega leta postal ustanova s samostojnim finansiranjem. Gojenci tega Zavoda so iz vse Slovenije, okraji pa se branijo plačevanja vzdrževalnine. Iz koprskega okraja je le pet gojencev. Tovarišica Gec je tudi opozorila Svet, da republiški proračun ne predvideva šole za gluhe v Portorožu, nakar je tov. Vodopivec pojasnil, da republiških zavodov ni več, ker naša načela decentralizacije in samoupravljanja sprovašamo tudi v prosveti. Republiški svet sicer ima posebne fonde za finansiranje nekaterih zavodov, toda vprašanje je, če ne bi bilo bolje spremestiti lokacijo Zavoda za gluho mladino. Vsekakor pa je potrebno, da ostane v koprskem okraju Vzgojni dom »Elvire Vatovec« in Sola za defektne otroke, čeprav tudi za te ustanove ni najbolj primerno znano letovišče Portorož. Razprava je pokazala, da želi piranska občina premestiti Zavod za gluho mladino v Strunjan, »Elviro Vatovec« pa v Sv. Lucijo, kar ne bi bilo primerno in bi bila le začasna rešitev. Tovarišica Gec je opozorila na Dom v Dutovljah, ki so ga ustavili za otroke padlih borcev, so na danes v niem večinoma le socialno ogroženi otroci, za katere bi bila boljša rešitev rejništvo. Dom v Dutovljah pa bi bil primeren, po prostoru in kapaciteti, za šolo za defektne otroke.

Svet je sprejel tudi sklep o ustavitev Mestne godbe v Kopru. Priprave za ustanovitev je vodil do zdaj tov. Skočir, ki je nabavil instrumente od zadruge v Bertokih. Treba je dobiti le kapelničko in zbrati ljudi, ki bi imeli veselje za udejstvovanje v tej panogi ljudsko-prosvetnega delavnice pa ima obvezno šolsko besedo naših dijakov, ki so skoraj vse navezani edinote na knjižnico. In dijakov ni v Kopru malo, saj imamo popolno gimnazijo, učiteljišče in

Družbeno upravljanje v šolstvu je eden najvažnejših elementov izgradnje naše ljudske oblasti in ho pripomoglo k izboljšanju pogojev v šoli, je bilo geslo referata inšpektorja tov. Jožeta Valentiniča o šolskih odborih. Svet je sklenil, naj se inšpektorji na terenu zanimajo razen za strokovno delo učiteljev tudi za delo šolskih odborov, ki se ne smejo omejiti samo na reševanje materialnih problemov, ampak predvsem tudi vzgojnih, in sicer na šolsko in izvenšolsko vzgojo naše mladine.

Komisija okrainega odbora pri Svetu za prosveto in kulturo bo organizirala enotedensko taborjenje predvojaške vzgoje. Taborjenje se bo začelo 30. t. m. in bo v bivsem samostanu v Strunjani. Izvolili so člane komisije ki bo posvetovalni organ pri Svetu.

Ob koncu seje je tov. Ida Gec seznanila člane z ekspertico republiškega Sveta, ki bo naredila osmesečni tečaj za vzgojiteljev otroških vrtev. Udeležence bi bile štipendirane s polno plačo. Svet je sklenil, da bi kazačo poslati iz koprskega okraja štiri do pet naj sposobnejših vzgojiteljev.

Z. L.

I. seja občinskega Sveta za kulturo in prosveto

LUDSKA KNJIŽNICA V KOPRU NAJ DOBI USTREZNE PROSTORE IN ZADOSTNO ŠTEVILO KNJIG

Pretekli teden je imel koprski občinski Svet za prosveto in kulturo svojo prvo sejo. Glavna točka dnevnega reda je bila ustanovitev Ljudske knjižnice v Kopru kot samostojne ustanove. Referat je imel Marjan Vode, upravnik Študijske knjižnice.

Trenutno je najbolj pereč problem Ljudske knjižnice prostor in zaradi tega se danes ni izvedena dokončna ločitev Študijske in Ljudske knjižnice. Vse intervencije pri stanovanjskemu svetu, da bi privatni stranki, ki je v stavbi knjižnice, dodelili drugo stanovanje, so bile do zdaj brez uspešne. Drugi problem Ljudske knjižnice je pomanjkljiva oprema in vprašanje strokovno usposobljenega upavnika. Trenutno je upravnik Študijske knjižnice hkrati tudi v. d. upravnika Ljudske knjižnice, vendar je to prevlaka obremenitev, posebno če pomislimo na razvoj knjižnice, ki bo v bodoči morala prerasti ozke mestne meje in prevzeti vlogo centralne, okrajne Ljudske knjižnice in postati odločilen faktor za ljudsko knjižničarstvo koprskega okraja. Prav tako bo treba sčasoma misliti na bodočo koprsko galerijo slik, torej na odkup kvalitetnih umetniških del z naših razstav. Prav posebno pereč pa je vprašanje zaščite redkih ohranjenih spomenikov naše narodnoosvobodilne borbe. Tak primer predstavlja Gabrovica in Svet je predlagal sestavo posebne komisije, ki bi ta spomenik zaščitila.

Gleda na poročilo tajništva za prosveto in kulturo pri občinskem ljudskem odboru o dočajih zaznanih ustanovah, je bil Svet mnenja, da je premalo sredstev predvidenih za pomoč ljudsko-prosvetni dejavnosti.

Člani Sveta so na svoji prvi seji izvolili še namestnika predsednika, in sicer Vida Vremca, ker je predsednik Lado Pohar dalj časa odstopen.

Z. L.

Med novimi knjigami

LOUIS GUILLOUX:
ANGELINA
prevodel Drago Šega, izdala Cankarjeva založba.

»Delavski dom« je pisateljev prveč (leta 1927) in je na pol avto-biografskega značaja. Guilloux popisuje svoja otroška leta, čež katera sta vrgla senco revščina in pomanjkanje. Otrok je zgodaj spoznal vsakdanje tegobe in krivice, spoznal pa je tudi ljudi, ki postajajo pod tem bremenom še močnejši. Tako je spoznal ne samo bedo, ampak tudi živo silo novih idej o bodočem, pravičnejšem svetu in izoblikoval se je otrokov moralni in idejni svet. Ta svet je predpodeba bodočega Guillouxovega pisateljskega sveta.

Ce govoril francoska kritika o »Tovariš« (leta 1930), omenja v isti sapi še Tolstojevo »Smrt Ivana Iljiča«. V obeh delih gre za počasno, neizbežno smrt. Guilloux svoje male preproste ljudi nikoli ne prikraja za človeško toplino in vrednost. V opisu Kernelove smrti je Guilloux sicer redkobeseden, toda njegov način opazovanja je pretresljiv in plastičen, kljub temu pa preprost in brez patosa.

V trpkو domačnost svojega otroškega sveta se pisatelj vrača tudi z »Angelino« in pripoveduje zgodbo materine siromašne mladosti. Idiličnost, ki krhko pokriva prva Angelinina leta, se kmalu zdrobi pod udarci zunanjega sveta. Svet se pokaže tak, kakršen je, v vsej svoji goli kričnosti. Ena krivica pa vleče za seboj nebroj drugih in največja bridkost revščine je, pravi Guilloux, da kogar pohodi, ga zaznamuje tudi na duši. V mrkem in mučnem spoznaju dozori Angelina, v njenih očeh ni več otroške svetlobe. Živa pa je v njej želja, da bi se zrušil ta starci svet in da bi njen otrok doživel lepe čase.

Pisatelj Louis Guilloux še živi in še ustvarja. Pravijo, da je njegov tvorost prav zadnja leta dosegla nov, pomlajen razmah. Toda že z deli, ki jih bomo zdaj spoznali, bo našemu bralecu veliko povedal.

THOMAS HARDY: TEMNO SRCE

preveda Mira Mihelič, izdala Cankarjeva založba

Pred leti je izdala Cankarjeva založba Hardyjev roman »Cista žena«, ki je navdušila slovenske bralice. Zato se je odločila založba še za drugi Hardyjev roman »Temno srce«. Junak tega romana je Jude Fawley, sirota, ki je zahrepel po izobrazbi in vsem, kar bi mu ta mogla prinesi. Njegove sanje se ne uresničijo, vse življenje ostane težki kamenoselski delavec, čeprav se kot samolk ukvarja z gimnazijskim in celo z univerzitetnim študijem. V njegovo življenje odločilno posežeta dve ženski, toda nobena mu ne prinese sreče. Težko življenje je Judeju izčrpalo življenjske sile, umre za jetiko, ne da bi uresničil svoje hrepene po študiju in skupnem življenju z ljubljeno sestrično.

Hardyjevo pisanje preveva poseben čar in mu tudi ne moremo odrekati umetniške vrednosti. Ostalo je sodobno kljub preživelim naturalističnim teorijam, ker ga preveva humanizem in sloni na velikem poznavanju življenja, dobe in ljudi v njej. Hardyjevi ljudje se borijo z vkorjenjenimi tradicijami stare angleške družbe, s puritansko moralno Viktoriansko dobo, ko je Anglija počivala na lovorkah kolonialnega osvajanja in ni prenesla nobene družbene kritike. Zato ni čuda, da so pisatelja ob izidu njegovih del tako opljuvali, da ga ni bral noben pravoveren Anglež in da so ga izogibali kakor gobavca. Hardyja so razni napadi in psovke tako strli, da se je zaklek, da ne bo napisal nobenega romana več. Poslej je pisal pesmi in svoje najobsežnejše delo, knjižno dramsko v 180 prizorih z naslovom »Dinasti«, za katero je vzel snov iz časa Napoleonovih vonj. Po koncu prve svetovne vojne obdajo ostarelega pisatelja s častmi in spoštovanjem in njegovi romani postanejo klasična dela angleške književnosti. Od takrat Hardyja brez pridržkov priznajo tudi drugod po svetu.

Po Kravjidelini od Vrhopolja skozi Col v Črni vrh

Ze od osvoboditev sem velikokrat potoval z avtobusom iz Ajdovščine preko Cola in Črnega vrha in Idrju. Vsakorak sem skozi okno avtobusa z zamajanjem opazoval pokrajino in dolini. Razsežna Vipavska dolina je vidna kot na dlanu vse do Podnanosa, dokler razgleda ne zakrije močni Nanos. Nedolgo tega sem se v Vipavi »skregal« z avtobusom in odsel pes proti Vrhopolju. Nisem se mogel sprizniti z misijo, da bi v Ajdovščino čakal celih pet ur na podlanskem avtobus za Idrjo. Mikalo me je, da bi od blizu pregledal samotno dolino, ki jo domačini imenujejo »Kravja glava«. — Ni mi bilo žal.

Vrhopolje je prijazna vipsavska vas v vazonu Čavenskega pogorja. Ravninu polje sega vso do vasi, za vasjo pa prehaja v pustne pašnike in borove nasade. Odsek ime Vrhopolje! Vprasil sem ljudi, pa mi niso znali povedati. Zase sem na to vprašanje tako-le odgovoril: Prvi prebivalci so spoznali, da je zemlja v tem kraju rodovitna. Začeli so prekopalati ledino, med delom pa so se povarovali: »Hiše bomo zgradili tam na vrhu nad poljem.« Tako je prišlo

Baje, ko se je hotel malo premakniti na postelji. Na mizi zraven postelje ima časopise in dnevno sledi dogodek v svetu. »Dajejo se ta velika na atomskem polju, dajejo, hkrat pa se drug drugačjo. Kaze, da se bodo le dogovorili za mimo uporabo atomskih sile. Kako bi se oddahnuli, če bi vendar nastopili boljši in mirejši časi.« Tako morajo človek, ki težko občuti in prenasi posledice zmernovanja na Šoški fronti.

V grapi so v zlepove ujeli vodo malega studenca in jo napeljali v konico. Enakomerno curia in polni s svojim žuborenjem ta zavetni čatek vipsavskega sveta. Pri korišču se začenja strma steza, ki polje skri redke hrastove in borove gozdove proti Colu. Redki kostanji so polni bodicasti sadov. Pred leti je bil tu kostanjen gozd. Ker je drevje s svojo gosto senco morilo rast trave, so ga posekali in puščili le redka drevesa.

Veter je po zraku prinesel prizem vonj po olavi. Tam blizu je mlad kosec kosil travo in me radoveno opazoval. Kmalu sva bila v živem razgovoru. Med narodnosvobodilno borbo ta kraj sam ni doživel poseb-

no lice kraja. Desno v dolini je vasi Malo polje. Nekaj večjih poslopij se tišči tik pod zidom, kot bi se sledovi izstrelkov. Tiste hiše, ki so jih že obnovili, dajejo vasi prjetno zunanje lice. Kartetarna zaplošča preeč domačinov, ki si doma služijo kruh. Ob cesti je gostilna, kjer prijazna gostilničarka opravlja dvojno delo istočnega. Strezhe gostom in daje navodila za delo na njivi. Tako vlete naprej; nekaj da zemlja. Nekaj gostilna. Druga gostilna je v zadružnem domu. Zrazen zadružnega doma je mlini za koruzo. Pravkar je pripeljal kamion, poln vrč z belo moko. Marsikata družina je kruh zaslužila z nabiranjem zdravilnih zelik.

Od Cola do vrh prelaza prehaja vipsavski svet in prve začetke bukovih gozdov. Vidoma se spreminja zuna-

Vrhopolje pri Vipavi

do imena Vrhopolje. Takoj moram ponoviti, da je to izmenevanje čisto osobno in se ne opira na ljudsko izročilo. Imenoslovci bodo dodali svoje imenje, pa bo prav na obe strani. Povedati moram še to, da so prebivalci Vrhopolja večinoma poljedelci in manj vinogradniki.

Gladka bela cesta pelje iz Vrhopolja v širokih ovinkih skozi redke borove nasade. Pri Zavetnikih se razcepi. Desna pelje skozi vas Sanabor, ali Sanabor, kjer pravijo domačini, v manških gozdove, lepa pa se nadaljuje in v vinskih skozi borove do glavnega cesta Ajdovščina-Col.

Znava sram pri imenu Zavetnik. To pa je takо posrečeno, da zasluži vse priznanje tistih, ki ga je dal. Mislim, da ni človek v Vipavski dolini, ki si ne bi zažezel tehega, in zvestnega prostora takrat, ko se burja z vso silo razbijavljati in skalnatih vrhov Kovka in Čavenskega pogorja planě v dolino. Pri Zavetnikih nima moč, ker jo oslabijo gozdovi, ki na vzhodu strani zapiščajo grio Kravje doline.

Veliko gospodarsko posloplje je po mestni pogorelo po osvoboditvi. Popravili so mesto, ostalo pa še čaka. V sobi desno od vhoda samouje stari Baje. Že petnajst let nosi hudo dečinsko prve svetovne vojne — revmatizem. Ko človek vidi nekdaj zdavega in močnega človeka, ki si mora pomagati s palicami, šeprav vidi in občuti vse posledice vojne. »Pri Matijevihi«, tako pravijo pri tej hiši, bi šlo gospodarstvo bolje naprej, če bi lahko pomagal tudi stari Baje. Koliko pa je na svetu še podobnih načasnih Bajev pri Zavetnikih, ki triptič raznovrstne bolečine začnejo. »Naj zloden pobere vojno in vse tiste, ki bi jo še radi zavuklile, je zarobantil revmatizmi.

Puste golitave vedno bolj zaraščajo bori

čast lepemu dnevu. Kar čudno je, kako zmore takata malina živalica tako močno glasove. Od kobilice mi je šel pogled na temnozeleno zaplato, ki silijo visoko proti vrhu Kovka, Borovi nasadi. Človek je tu premagal puščobla kamenja in moč burje. Uspelo mu je zaučaviti rušenje skalovja in deloma sprememti nekaterih mestnih zunanje lice Čavenskega pogorja. Borovi gozdovi se lepo razvijajo, čeprav jih včasih silovito napada hudi škodljive, borov prelec. Pusta bi bila ta prelecja brez onih temnozelenih zaplat. Kjer teh maloga studenca in jo napeljali v konico. Enakomerno curia in polni s svojim žuborenjem ta zavetni čatek vipsavskega sveta. Pri korišču se začenja strma steza, ki polje skri redke hrastove in borove gozdove proti Colu. Redki kostanji so polni bodicasti sadov. Pred leti je bil tu kostanjen gozd. Ker je drevje s svojo gosto senco morilo rast trave, so ga posekali in puščili le redka drevesa.

V grapi so v zlepove ujeli vodo malega studenca in jo napeljali v konico. Enakomerno curia in polni s svojim žuborenjem ta zavetni čatek vipsavskega sveta. Pri korišču se začenja strma steza, ki polje skri redke hrastove in borove gozdove proti Colu. Redki kostanji so polni bodicasti sadov. Pred leti je bil tu kostanjen gozd. Ker je drevje s svojo gosto senco morilo rast trave, so ga posekali in puščili le redka drevesa.

Veter je po zraku prinesel prizem vonj po olavi. Tam blizu je mlad kosec kosil travo in me radoveno opazoval. Kmalu sva bila v živem razgovoru. Med narodnosvobodilno borbo ta kraj sam ni doživel poseb-

no lice kraja. Desno v dolini je vasi Malo polje. Nekaj večjih poslopij se tišči tik pod zidom, kot bi se sledovi izstrelkov. Tiste hiše, ki so jih že obnovili, dajejo vasi prjetno zunanje lice. Kartetarna zaplošča preeč domačinov, ki si doma služijo kruh. Ob cesti je gostilna, kjer prijazna gostilničarka opravlja dvojno delo istočnega. Strezhe gostom in daje navodila za delo na njivi. Tako vlete naprej; nekaj da zemlja. Nekaj gostilna. Druga gostilna je v zadružnem domu. Zrazen zadružnega doma je mlini za koruzo. Pravkar je pripeljal kamion, poln vrč z belo moko. Marsikata družina je kruh zaslužila z nabiranjem zdravilnih zelik.

Od Cola do vrh prelaza prehaja vipsavski svet in prve začetke bukovih gozdov. Vidoma se spreminja zuna-

čest lepemu dnevu. Kar čudno je, kako zmore takata malina živalica tako močno glasove. Od kobilice mi je šel pogled na temnozeleno zaplato, ki silijo visoko proti vrhu Kovka, Borovi nasadi. Človek je tu premagal puščobla kamenja in moč burje. Uspelo mu je zaučaviti rušenje skalovja in deloma sprememti nekaterih mestnih zunanje lice Čavenskega pogorja. Borovi gozdovi se lepo razvijajo, čeprav jih včasih silovito napada hudi škodljive, borov prelec. Pusta bi bila ta prelecja brez onih temnozelenih zaplat. Kjer teh maloga studenca in jo napeljali v konico. Enakomerno curia in polni s svojim žuborenjem ta zavetni čatek vipsavskega sveta. Pri korišču se začenja strma steza, ki polje skri redke hrastove in borove gozdove proti Colu. Redki kostanji so polni bodicasti sadov. Pred leti je bil tu kostanjen gozd. Ker je drevje s svojo gosto senco morilo rast trave, so ga posekali in puščili le redka drevesa.

Veter je po zraku prinesel prizem vonj po olavi. Tam blizu je mlad kosec kosil travo in me radoveno opazoval. Kmalu sva bila v živem razgovoru. Med narodnosvobodilno borbo ta kraj sam ni doživel poseb-

no lice kraja. Desno v dolini je vasi Malo polje. Nekaj večjih poslopij se tišči tik pod zidom, kot bi se sledovi izstrelkov. Tiste hiše, ki so jih že obnovili, dajejo vasi prjetno zunanje lice. Kartetarna zaplošča preeč domačinov, ki si doma služijo kruh. Ob cesti je gostilna, kjer prijazna gostilničarka opravlja dvojno delo istočnega. Strezhe gostom in daje navodila za delo na njivi. Tako vlete naprej; nekaj da zemlja. Nekaj gostilna. Druga gostilna je v zadružnem domu. Zrazen zadružnega doma je mlini za koruzo. Pravkar je pripeljal kamion, poln vrč z belo moko. Marsikata družina je kruh zaslužila z nabiranjem zdravilnih zelik.

Od Cola do vrh prelaza prehaja vipsavski svet in prve začetke bukovih gozdov. Vidoma se spreminja zuna-

čest lepemu dnevu. Kar čudno je, kako zmore takata malina živalica tako močno glasove. Od kobilice mi je šel pogled na temnozeleno zaplato, ki silijo visoko proti vrhu Kovka, Borovi nasadi. Človek je tu premagal puščobla kamenja in moč burje. Uspelo mu je zaučaviti rušenje skalovja in deloma sprememti nekaterih mestnih zunanje lice Čavenskega pogorja. Borovi gozdovi se lepo razvijajo, čeprav jih včasih silovito napada hudi škodljive, borov prelec. Pusta bi bila ta prelecja brez onih temnozelenih zaplat. Kjer teh maloga studenca in jo napeljali v konico. Enakomerno curia in polni s svojim žuborenjem ta zavetni čatek vipsavskega sveta. Pri korišču se začenja strma steza, ki polje skri redke hrastove in borove gozdove proti Colu. Redki kostanji so polni bodicasti sadov. Pred leti je bil tu kostanjen gozd. Ker je drevje s svojo gosto senco morilo rast trave, so ga posekali in puščili le redka drevesa.

Veter je po zraku prinesel prizem vonj po olavi. Tam blizu je mlad kosec kosil travo in me radoveno opazoval. Kmalu sva bila v živem razgovoru. Med narodnosvobodilno borbo ta kraj sam ni doživel poseb-

no lice kraja. Desno v dolini je vasi Malo polje. Nekaj večjih poslopij se tišči tik pod zidom, kot bi se sledovi izstrelkov. Tiste hiše, ki so jih že obnovili, dajejo vasi prjetno zunanje lice. Kartetarna zaplošča preeč domačinov, ki si doma služijo kruh. Ob cesti je gostilna, kjer prijazna gostilničarka opravlja dvojno delo istočnega. Strezhe gostom in daje navodila za delo na njivi. Tako vlete naprej; nekaj da zemlja. Nekaj gostilna. Druga gostilna je v zadružnem domu. Zrazen zadružnega doma je mlini za koruzo. Pravkar je pripeljal kamion, poln vrč z belo moko. Marsikata družina je kruh zaslužila z nabiranjem zdravilnih zelik.

Od Cola do vrh prelaza prehaja vipsavski svet in prve začetke bukovih gozdov. Vidoma se spreminja zuna-

čest lepemu dnevu. Kar čudno je, kako zmore takata malina živalica tako močno glasove. Od kobilice mi je šel pogled na temnozeleno zaplato, ki silijo visoko proti vrhu Kovka, Borovi nasadi. Človek je tu premagal puščobla kamenja in moč burje. Uspelo mu je zaučaviti rušenje skalovja in deloma sprememti nekaterih mestnih zunanje lice Čavenskega pogorja. Borovi gozdovi se lepo razvijajo, čeprav jih včasih silovito napada hudi škodljive, borov prelec. Pusta bi bila ta prelecja brez onih temnozelenih zaplat. Kjer teh maloga studenca in jo napeljali v konico. Enakomerno curia in polni s svojim žuborenjem ta zavetni čatek vipsavskega sveta. Pri korišču se začenja strma steza, ki polje skri redke hrastove in borove gozdove proti Colu. Redki kostanji so polni bodicasti sadov. Pred leti je bil tu kostanjen gozd. Ker je drevje s svojo gosto senco morilo rast trave, so ga posekali in puščili le redka drevesa.

Veter je po zraku prinesel prizem vonj po olavi. Tam blizu je mlad kosec kosil travo in me radoveno opazoval. Kmalu sva bila v živem razgovoru. Med narodnosvobodilno borbo ta kraj sam ni doživel poseb-

no lice kraja. Desno v dolini je vasi Malo polje. Nekaj večjih poslopij se tišči tik pod zidom, kot bi se sledovi izstrelkov. Tiste hiše, ki so jih že obnovili, dajejo vasi prjetno zunanje lice. Kartetarna zaplošča preeč domačinov, ki si doma služijo kruh. Ob cesti je gostilna, kjer prijazna gostilničarka opravlja dvojno delo istočnega. Strezhe gostom in daje navodila za delo na njivi. Tako vlete naprej; nekaj da zemlja. Nekaj gostilna. Druga gostilna je v zadružnem domu. Zrazen zadružnega doma je mlini za koruzo. Pravkar je pripeljal kamion, poln vrč z belo moko. Marsikata družina je kruh zaslužila z nabiranjem zdravilnih zelik.

Od Cola do vrh prelaza prehaja vipsavski svet in prve začetke bukovih gozdov. Vidoma se spreminja zuna-

čest lepemu dnevu. Kar čudno je, kako zmore takata malina živalica tako močno glasove. Od kobilice mi je šel pogled na temnozeleno zaplato, ki silijo visoko proti vrhu Kovka, Borovi nasadi. Človek je tu premagal puščobla kamenja in moč burje. Uspelo mu je zaučaviti rušenje skalovja in deloma sprememti nekaterih mestnih zunanje lice Čavenskega pogorja. Borovi gozdovi se lepo razvijajo, čeprav jih včasih silovito napada hudi škodljive, borov prelec. Pusta bi bila ta prelecja brez onih temnozelenih zaplat. Kjer teh maloga studenca in jo napeljali v konico. Enakomerno curia in polni s svojim žuborenjem ta zavetni čatek vipsavskega sveta. Pri korišču se začenja strma steza, ki polje skri redke hrastove in borove gozdove proti Colu. Redki kostanji so polni bodicasti sadov. Pred leti je bil tu kostanjen gozd. Ker je drevje s svojo gosto senco morilo rast trave, so ga posekali in puščili le redka drevesa.

Veter je po zraku prinesel prizem vonj po olavi. Tam blizu je mlad kosec kosil travo in me radoveno opazoval. Kmalu sva bila v živem razgovoru. Med narodnosvobodilno borbo ta kraj sam ni doživel poseb-

no lice kraja. Desno v dolini je vasi Malo polje. Nekaj večjih poslopij se tišči tik pod zidom, kot bi se sledovi izstrelkov. Tiste hiše, ki so jih že obnovili, dajejo vasi prjetno zunanje lice. Kartetarna zaplošča preeč domačinov, ki si doma služijo kruh. Ob cesti je gostilna, kjer prijazna gostilničarka opravlja dvojno delo istočnega. Strezhe gostom in daje navodila za delo na njivi. Tako vlete naprej; nekaj da zemlja. Nekaj gostilna. Druga gostilna je v zadružnem domu. Zrazen zadružnega doma je mlini za koruzo. Pravkar je pripeljal kamion, poln vrč z belo moko. Marsikata družina je kruh zaslužila z nabiranjem zdravilnih zelik.

Od Cola do vrh prelaza prehaja vipsavski svet in prve začetke bukovih gozdov. Vidoma se spreminja zuna-

čest lepemu dnevu. Kar čudno je, kako zmore takata malina živalica tako močno glasove. Od kobilice mi je šel pogled na temnozeleno zaplato, ki silijo visoko proti vrhu Kovka, Borovi nasadi. Človek je tu premagal puščobla kamenja in moč burje. Uspelo mu je zaučaviti rušenje skalovja in deloma sprememti nekaterih mestnih zunanje lice Čavenskega pogorja. Borovi gozdovi se lepo razvijajo, čeprav jih včasih silovito napada hudi škodljive, borov prelec. Pusta bi bila ta prelecja brez onih temnozelenih zaplat. Kjer teh maloga studenca in jo napeljali v konico. Enakomerno curia in polni s svojim žuborenjem ta zavetni čatek vipsavskega sveta. Pri korišču se začenja strma steza, ki polje skri redke hrastove in borove gozdove proti Colu. Redki kostanji so polni bodicasti sadov. Pred leti je bil tu kostanjen gozd. Ker je drevje s svojo gosto senco morilo rast trave, so ga posekali in puščili le redka drevesa.

Veter je po zraku prinesel prizem vonj po olavi. Tam blizu je mlad kosec kosil travo in me radoveno opazoval. Kmalu sva bila v živem razgovoru. Med narodnosvobodilno borbo ta kraj sam ni doživel poseb-

no lice kraja. Desno v dolini je vasi Malo polje. Nekaj večjih poslopij se tišči tik pod zidom, kot bi se sledovi izstrelkov. Tiste hiše, ki so jih že obnovili, dajejo vasi prjetno zunanje lice. Kartetarna zaplošča preeč domačinov, ki si doma služijo kruh. Ob cesti je gostilna, kjer prijazna gostilničarka opravlja dvojno delo istočnega. Strezhe gostom in daje navodila za delo na njivi. Tako vlete naprej; nekaj da zemlja. Nekaj gostilna. Druga gostilna je v zadružnem domu. Zrazen zadružnega doma je mlini za koruzo. Pravkar je pripeljal kamion, poln vrč z belo moko. Marsikata družina je kruh zaslužila z nabiranjem zdravilnih zelik.

Od Cola do vrh prelaza prehaja vipsavski svet in prve začetke bukovih gozdov. Vidoma se spreminja zuna-

čest lepemu dnevu. Kar čudno je, kako zmore takata malina živalica tako močno glasove. Od kobilice mi je šel pog

Vloga Zveze ženskih društev v novem komunalnem sistemu

Okraini in občinski odbori Zveze ženskih društev imajo svoje področje dela pri prosvetljevanju žena pri zaščiti matere in otroka, pri pospeševanju naprednega gospodinjstva in razbremenitvi zaposlene žene, kakor tudi pri izboljševanju živiljenjskih pogojev naše družine in podobno. S svojo aktivnostjo žene organizirajo in dajo pobudo za razpravo o važnih vprašanjih svojega področja širši javnosti, tako da pomagajo tudi pri uresničevanju programa naših množičnih organizacij, predvsem SZDL. Prav z ozirom na ta program ustavnijo nekaj posebnih ženskih društv, ki se ukvarjajo z gospodinjskim prosvetljevanjem in ekonomskim dvigom kmečkih žen. Tam pa, kjer takšna društva že delujejo, se je okreplila udeležba žena v njih, tako v Društvu prijateljev mladine, Rdečem križu, v Društvu naprednih zadrževalcev v Sekcijah žena-zadružnic, v Kmečkih zvezah, Ljudski prosveti in podobno.

Delo Zveze ženskih društev pa ni samo v tem, da igrajo važno vlogo v nakazovanju, ampak da s svojimi izkušnjami pomagajo tudi pri reševanju važnih problemov našega družbenega živiljenja. Žene se morejo in morajo zanimati za razvoj in ustanovitev društev in ustanov, ki lajšajo živiljenje naših delovnih družin. To so razne ustanove za otroke: vrtci, domovi, solske kuhinje in menze, jasli itd. Število teh ustanov je za naše potrebe še vedno premajhno. Njihovo delo in delovni čas pa ne odgovarja vedno delovnemu casu potrebam in željam delovne žene. Prav tako važno vprašanje je pomoci delovni ženi po raznih servisih, ki perejo in krapajo perilo, konfekciji, polizgotovljenimi jedili, kantinah blizu delovnega mesta itd., vse tja do proizvodnje električnih in plinskih naprav za potrebe gospodinjstva. Pri tem pa ne bi smeli na zadnjem mestu omenjati izobraževanje žena na vasi in v mestu, širok načrt praktičnega pouka o higieni, negi, zdravju in vzgoji otrok in družinskih članov o vodenju gospodinjstva in pravilni prehrani, pa vse tja do pravilnega in ekonomskega trenažira družinskega proračuna.

Vlak je odpeljal iz Modriča dalje proti jugu. Kmalu je proga utesnjena v soteski reke Bosne, ki se prebija skozi Ozren planino in povezuje zeniško-sarajevoško kotlino z ravno Posavino. Takoj ko je vlak zapustil Vranduk, se je pred nami odprl pogled na polje, kjer leži ob reki mesto Zenica, srednje težke jeklarske industrije. Po še približno enournu vožnji je vlak zapeljal na sarajevoško postajo, ki je najlepša na Balkanu. Tam so nas tovarišice že pričakovalne in nas odpeljavale v Študentški dom, kjer smo stanovale. Ta dom so dokončali pred dvema leti, je moderno urejen in ima svetle sončne sobe z eno ali dvema posteljema. Iz doma, ki je na griču, je krasen pogled na Sarajevo. Mesto od vseh strani obkrožajo visoke planine in ima izredno slikovit položaj. Posebno lep pogled je nači ponos.

Mesto je zgrajeno na stikalniščih dveh kur'ur, zato tudi arhitektonsko predstavlja zanimivo mešanico vzhoda in zahoda. Stari del mesta, s svojimi orientalskimi hišami, ozkimi in krivimi uličicami, se dviga visoko na obreh bregovih reke Miljacke, medtem ko se novi del širi po ravni, sarajevoškega polja. Za nas je bil obisk Sarajeva zelo zanimiv. Obiskevale smo tudi vzorno urejeni Zemaljski muzej, ki je najbogatejši na Balkanu. V njem je zastopanih več kot 2000 let zgodovine. Vreden ogleda je tudi Mestni muzej, v katerega so prenesli iz bogataških turških hiš kompletne, originalne sobe z vso opremo.

Ob zgodovinskem mostu, na katerem je na Vidov dan leta 1914 streljal mladi Gavrilo Princip na avstrijskega Ferdinanda, je Gavrillov muzej, kjer so zbrane slike, pisma in drugi dokumenti iz tistega časa in prikazujejo delo revolucionarne

Naše komune bodo reševalne veliko teh problemov, zato je zelo važen pomen in vloga okrajnih odborov zveze ženskih društev, ki že imajo nekaj izkušenj in bi morale ta vprašanja nakazati ter se boriti za njihovo pravilno rešitev.

Zato je glavni odbor Zveze ženskih društev Slovenije razpravljalo tem, da bi imel konference v vseh okrajih o nalagah Zveze ženskih društev, da bi pripravili volitve novih odborov, kjer jih se ni. V istih okrajih pa, kjer je že Zveza ženskih društev in je čutiti njen delo na vseh področjih, naj nadaljujejo s tem delom brez oziroma na organizacijske oblike, ki bi morda otežkočale njihovo delovanje. Namen organizacijskih sprememb je le, da se okrepi aktivnost žena v reševanju zgoraj omenjenih problemov. Razen tega pa je naši ženi zasigurano mesto v raznih svetih in komisijah pri občinskih, okrajnih in mestnih ljudskih odborih v upravnih odborih zdravstvenih in socialnih ustanov, v hincih svetih, stanovanjskih skupnosti, solskih odborih in v vseh organih družbenega upravljanja, ki se uveljavljajo v naši deželi.

V Piranu se že pripravljajo

Prvi dnevi oktobra šele potekajo in do pokopa tega koledarskega leta je še daleč. Vendar pa ne misli tako Društvo prijateljev mladine v Piranu. Čeprav je šele prav na začetku svojega delovanja, že misli na največji praznik naših otrok — na praznovanje Novoletne jelke.

Kaj in kako bo ta praznik potekal, se še ne ve dobra, kajti vse je odvisno od denarja, ki bo na razpolago. Kaže pa, da bo vse lepo in prav, saj so nekatera podjetja Društvu prijateljev mladine že prisločila na pomoč. Tako so prizadovni člani DPM že potrivali na vrata Tovarne mila (Salvetti) v Piranu in ne zaman: podjetje je darovalo 20.000 din; Splošna plovba Koper 15.000; »Ribič« Piran tudi 15.000; Gostinsko podjetje »Metropol« iz Pirana 8.000 in gradbeno podjetje »Konstruktorjev« 5.000 dinarjev. Seznam darovalcev pa še ni popoln in prepričani smo, da bodo zgledi imenovanih piranskih podjetij pritegnili še druga podjetja in ustanove. Del doslej nabranega denarja bo porabilo Društvo prijateljev mladine za kritje stroškov ob »Tednu otro-

ka«, večji del pa je pripravljen za Novoletno jelko.

To je hkrati prvo poročilo o delovanju na novo ustanovljega Društva prijateljev mladine in veseli smo, da ga lahko objavimo neposredno nekaj dni po njegovi ustanovitvi.

LOM

EVERGLAZE-TKANINE IN LIKANJE. Everglaze je naziv za tkanine iz bombaža ali umetnega predvira, ki je impregniran z umetno smolo ter ima vtičnjene vzorce. Impregnacija zmanjša mečkanje in obenem daje vzorcemu daljšo trajnost. Po daljši uporabi blaga, posebno pa po večkratnem pranju, se blago vendar zmečka in vzorec se nekoliko potlači. V tem primeru lahko blago brez skrb zlikamo, da odstranimo žubo. Potlačenega vzorca pa seveda ne moremo več popraviti, ampak ga z prevročim likalnikom in z močnim pritiskanjem še bolj potlačimo. Zato likalom samo s toplim likalnikom in le toliko, da izglađimo neprijetne gube.

Preko Sarajeva do Jadrana

organizacije »Mlada Bosna.« V sredini mesta, blizu pestre Baščaršije, smo si ogledale Begovo džamijo, ki je najlepša v Sarajevu in sploh pri nas. Kasneje smo pogledale še Carevo džamijo, prav tako remek-delovno arhitekturo. Obe sta iz 15. stoletja.

Popoldne smo napravile izlet k izviru reke Bosne, ki pride na dan pod Igmen-planino. Pravijo, da ima 70 izvirov. Čudovito lepo in romantično je tam. Vsak izvir zase tvori malo jezero, le ponekod se spušča večji vrelec izpod skale. Zvečer je vse to razsvetljeno z učinkovito razsvetljavo.

Na cesti pod Igmen-planino stoji spomenik borcem NOB, ki so v ostri zimi 1942 med ofenzivo zmrznili. To in še mnogo drugih doživetij iz težkih časov NOB so nam priporudevale tovarišice iz Glavnega odbora ženske zveze BIH, katerih gostje smo bili v Sarajevu.

Drugo jutro smo se zbrale na CK ZK. Tam nas je pozdravila tudi Olga, republiški poslanec in narodni heroj. Seveda se je sukal govor največ okrog tržaškega vprašanja, dogodkov ob 8. oktobru, sedanjih razmer v Kopru in seveda dela v organizaciji. S svoje strani so nam prikazale tovarišice svoje delo, ki ga usmerjajo predvsem za dvig žene iz zaostalosti in v skrb za njen splošno izobrazbo.

Tako prijetno nam je bilo! Imeli smo občutek, da se poznamo že dolga leta. Družila nas je velika ljubezen do naše domovine in želja za njenim način našo srečno bodočnost. Ze-

Moderna tričetrinska jopa, ki jo lahko naredimo iz starega, ponočnega plašča

Olajšano pranje

Pranje perila zahteva navadno od gospodinj precej časa in napora, zlasti tam, kjer ni na razpolago pralnice. V stanovanju se nabere obilica neprijetne sopare, ki jo povzroča kuhanje perila in gospodinjina mora vzdigovati in pretakati velike količine vode, preden je perilo opravno. Zelo zoporno je tudi mencanje perila. Malokatera pa si lahko privošči pranje s pralnim strojem. Nekatere si ga tudi premislijo uporabljati in zatrjujejo, da se pri pranju s strojem perilo kvare in trga. Povedali vam bomo dva nasveti praktičnih gospodinj, ki sta svoj način preizkusili in sta z njim zadovoljni:

1. V skledi raztopite 30 dkg pralnega mila, ki ga lahko nastrgate, da bi se hitreje raztoplilo. Medtem pravite 30 l mlačne vode, v katero primesajte stopljeno milo, dve in pol žlici terpentina in 3 žlice salmiaka. Vse to dobro premesajte in namočite zvečer v raztopino belo perilo. Barvasto perilo je treba namočiti v drugi posodi, lahko pa porabite v ta namen raztopino, v kateri je bilo prejšnji dan namočeno belo perilo. Pazite, da perilo ne bo preveč natlačeno. Če ga imate veliko, je treba napraviti več raztopin, če ga je malo, pa seveda sorazmerno manj. Iz te raztopine zjutraj hitro zmencajte perilo na perlinci, kar gre prav hitro izpod rok. Ko boste to opravile, naložite perilo zopet v škarf in poljite čez cejl vročo vodo. Pustite v njej perilo kako uro, nato pa ga splaknite, dokler ne bo vodi čista.

2. Belo perilo namočimo v mehki mrzli vodi kot običajno. Namočeno perilo v vodi izmencamo, ožmememo in ga namočimo za 12 do 16 ur v spodaj opisani raztopini. Čas namakanja se ravna po stopnji umazanosti perila. Čim bolj je umazano, tem dalj ga moramo pustiti v raztopini.

Pripravimo si 50 l mehke mrzle vode. V njo razmešamo posebej pripravljeno mihičo iz 2 in pol kilograma mila in malo vode. K tej tekočini prilijemo še 2 žlice salmiaka in 4 žlice terpentina.

V to mešanico namočimo kos za kosom. Perilo med namakanjem večkrat premesamo tako, da pridejo vrhnji kosi globlje v raztopino.

Postopek namakanja pa lahko izvršimo tudi drugače. V enako pripravljeno mihičo, toda toplo raztopino namočimo kar suho perilo. Krvavo perilo prej speremo v mrzli vodi. V topli raztopini naj se perilo namaka 8 do 10 ur.

Po preteklu določenega časa perilo spiramo v topli vodi tako dolgo, da v raztopini dobro zmencamo in nato je voda popolnoma čista. Nazadnje

perilo preplaknemo še v mrzli vodi in pranje je gotovo.

Za pisano perilo segrejemo raztopino, v kateri smo namakali belo perilo, in v njej pisano dobro premencamo. Izpiramo ga prav tako kot belo in sicer najprej v topli, nazadnje pa še v mrzli vodi. Izjema so le pisane tkanine, ki jih moramo izpirati le v topli vodi. Važno pa je, da imamo za ta način pranja res mehko vodo. Kjer je ni, jo zmehčamo z dodatkom sode. Voda pa mora biti zmehčana še preden ji primemo milnico in druge dodatke.

Pri opisanem načinu pranja prihramimo v primerjavi s prejšnjim toplim, ko smo perilo prekuvali, tri četrtine na času in človeški energiji in štiri petine na kurjavu. Izdatki za zralna sredstva ostanejo isti, ker je cena terentina zelo visoka. Razen tega se pri tem pranju perilo ne poškoduje tako kakor pri kuhanju. Pri izpiranju vodo večkrat menjamo, perilo pa čim manj ožemamo.

IDRIJSKI ŽLIKROFI

Testo: 50 dkg moke, 2 rumenjaka, 1 osminka litra mleka, voda, sol, 3 dkg masti za zabelo.

Nadev: 1 kg kuhanega prelačenega krompirja, 5 dkg masti, 2 beljaka, drobtine, cimet, poper, majaron, sol, 3 dkg masti za zabelo.

Iz kolčin za testo napravimo nepretrdno testo kakor za rezance, ga precej tanko razvaljamo, nalažamo na testo po dolžini v primerni razdalji nadeva kupček.

Ki jih ovijamo s testom. Med cmočki prerežemo testo po dolžini in širini, ga dobro stisnemo na obeh straneh cmočka, da dobimo »ušesau. Obrnemo ga tako, da pride rob testa na spodnjo stran, na zgornji strani pa napravimo s prstom luknjičo, vendar tako, da testa ne pretrgamo. Žlikrofe kuhamo tri minute v slani vodi, na kar jih odcedimo ter polijemo z razbeljeno mastjo.

Serviramo jih h golaju ali »ba-kalec, to je koštrunjemu mesu v omaki, lahko pa tudi kot samostojno jed s solato. V tem primeru jih zabelimo s prepranimi drobtinami.

Nadev: Prelačenemu krompirju primešamo mast, del beljaka (del pa ga porabimo za mazanje testa, da se žlikrofi lepše sprimijo), malo drobtin, majaron, poper, cimet in soli. Vse skupaj ugnetemo in naredimo iz zmesi enakomerne velike kupček.

ka žarčo žarijo. Vedno nižje in nižje se spuščamo, tik do reke Omble, potem spet oster ovinek, proga teče skoraj ob morju in že smo v Gružu — železniški postaji Dubrovnika.

V Dubrovniku smo si ogledale vse zanimivosti prekrasnega mesta, priče njegove bogate preteklosti in važne vlegle, ki jo je igral v zgodovini. Prijetno nas je iznenadio srečanje z našo nekdanjo koprsko znančko tov. Olgo Družino. Zvečer smo se odzvale prijaznemu vabilu dubrovniških žen in nemalo smo bile ponosne na to, da smo v svoji sredi imeli slovensko ženo — narodnega heroja tov. Olgo. Večer je minil res prijetno, izmenjale smo svoje misli o delu, o vlogi naše organizacije in o časih, ko smo se borile za to, kar danes imamo.

Ob zori naslednjega dne smo se z udobnim parnikiom »Dalmacija« odpeljale proti Splitu.

L...a

Bosanska svatba iz okolice Zenice

LJUBLJANSKO-PRIMORSKA NOGOMETNA LIGA

Koper so prezgodaj pokopali

Po vrsti visokih porazov, ki so dali slutij, da je usoda Kopra v ljubljansko-primorski nogometni ligi zadecatena, nas je v nedeljo presenetila vest, da so Koprčani v Ljubljani premagali moštvo Slovana z 4:1 (1:1). Mimo moremo reči, da je to doslej največje presenečenje v ljubljansko-primorski ligi, saj Slovan na svojem igrišču še ni bil poražen, najmanj pa je kdo pričakoval, da ga bo premagal zadnji na tabeli. Upajmo, da je s tem velika kriza, v kateri je bil Koper, premagana in da v prihodnjih kolih ne bo treba več govoriti samo o »presenečenjih«.

Zmagala nad Slovonom je bila plod taktike in izredne požrtvovalnosti Koprčanov. Nasprotniku so vsiliли visoko igro z dolgimi posovi, ki ji ni bil kos. Predvsem pa je treba poudariti, da so Koprčani štartali na prvo žogo in s tem že v koli zatrli namejavane napadalne akcije domačinov. Ko je Slovan uvidel, da mu zmagala ušla iz rok, je začel z grlo igro, ki je v drugem polčasu prešla v surovost. Precejšnjo krivido za to ima sodnik Sovinc, ki je pogosto menjal svoje odločitve. Najbolj pa mu zamerimo to, da ni kazoval, kakor je treba, fizičnih napadov na koprskie igrače. Upajmo, da bo vsaj edgovarni nogometni forum nadoknadi to, kar je sodnik Sovinc »pozabil«. Pri tem pa moramo poudariti športno zadržanje ljubljanske publice, ki je zaradi surove igre izvzvila lastne igralce. Da ni prišlo do incidentov, je zasluga koprskih igralcev, ki na surovost niso odgovarjali. Za Koper so dosegli gole: Norbedo 2, Bertok 1 in Della Valle (iz enajstmetrovke).

V Izoli so domačini spet prepustili dve točki nasprotniku. Po neodločenem rezultatu v prvem polčasu je Krim v nadaljevanju dosegel dva gola in zaslужeno zmagal. Čeprav ne moremo govoriti o premoči gostov v polju, zmagal ni kaj oporekati, ker so bili Krimčani odločnejši v svojih akcijah pred vratimi.

Od primorskih moštev je bila razen Kopra zmagovala tudi Postojna, ki je na svojem igrišču premagala Kranjsko Mladost s 4:3 (1:1). Zanimivo je, da so Kranjčani vodili že s 3:1, nato pa so domačini v silovitem finiju izenačili in tik pred koncem celo dosegli zmagovali gol. Čeprav bi po poteku igre bolj odgovarjal neodločen rezultat, je vendar treba dati vse priznanje Postojnčanom, ki ljudi različni dve golov v korist gostov, niso izgubili morale.

Sežančani so moralni na trdo pot v Ljubljano k Grafičarju, kjer si pač

niso mogli nadejati kaj preveč ugodnega konca. Grafičar je zaslужeno zmagal s 5:1 in si tako še bolj utrdil položaj na čelu tabele. Kranjski Triglav pa je na svojem igrišču prepričljivo premagal ljubljansko Ilirijo s 5:0.

V nedeljo bo na sporedu sedmo kolo, v katerem se bosta med drugim srečala v Kopru Koper in Postojna. Tabela pa je po šestem kolu naslednja:

Grafičar	6	5	1	0	19:10	11
Krim	6	4	1	1	17:5	9
Triglav	6	3	1	2	25:8	8
Mladost	6	3	1	2	13:9	7
Slovan	6	3	0	3	10:9	6
Ilirija	6	3	0	3	11:14	6
Izola	6	1	2	3	11:13	4
Postojna	6	2	0	4	10:18	4
Koper	6	1	1	4	9:32	3
Tabor	6	1	0	5	13:19	2

POPRAVEK

Zaradi sprejema po telefonu se nam je v zadnji številki pripetila neljuba pomota, ki jo s tem popravljamo. V Piranu ni šahovske sekcije DPD Svoboda, pač pa je samostojno šahovsko društvo. Trejekategorik dr. Mirko Lokaček, ki je igral simultanko, ni dobil 6 partij in 13 izgubil, marveč je igral 24 partij, od katerih je 13 dobit, 3 remiziral in le 6 izgubil. Prosimo bralce, da nam nenamereno pomoto blagohotno oprostijo.

Zgleden primer

(Nadaljevanje s 1. strani)

podobnih problemov, ki tarejo kmečkega človeka. Seveda vseh nakazanih problemov ne bodo mogli rešiti v eni savi, marveč postopoma, vendar vztrajno.

Perec problem, ki so ga tudi naceli in terja nujno rešitev, je vprašanje sečnih dovoljenj. Gozdari trdijo, da je letošnji plan sečne že izčrpan, za prihodnje leto pa bodo začeli nakazovati drva šele v drugi polovici novembra. S tem pa se Lažani nikar ne morejo sprijaznit, ker je v novembру že sneg in vaščani ne morejo do drva vse do spomladni. Praktično to pomeni, da bodo ostali brez drva vso zimo, ker nihče nima zaloge.

To so v glavnem vprašanja, s katerimi se je že zdaj spoprijel novi vaški odbor v Lažah. Seveda to še niso vsa. V občinskem statutu je na primer predvideno, da mora »krajevni odbor skrbeti za pravilno izkorisčanje krajinskih pašnikov«, če so ti pravilno izkorisčeni, če so izkorisčene vse možnosti v pogledu obdelovalnih površin in tako naprej. Izboljšanje pašnikov je ena velikih nalog, saj je od tega odvisna glavna panoga tega področja — živinoreja. Z melioracijo zemočvirjenih predelov in podobnimi ukrepi se bo dalo še veliko pridobi. Mnogo je še nalog in dela, vendar pa bo novi vaški odbor v Lažah gotovo uspešno reševal vse probleme, saj ima za seboj čvrsto podporo vseh vaščanov.

R. Z.

PREKLIC

Bertok Salvador in Pavel iz Pobegov preklicujeta žaljive besede izrečene proti upravnemu odboru Kmetijske zadruge Pobegi-Čežarji ter se zahvaljujeta, da so odstopili od tožbe.

ZAHVALA

Vsem, ki so nam ob prerani izgubi dragega očeta

VINCENCA FLERJA

kakorkoli pomagali, se najlepše zahvaljujemo. Predvsem smo hvaležni odboru Zvezne borcev in odboru SZDL, Dijaškemu domu in gimnaziji, mladiški organizaciji iz gimnazije in učiteljišča, sorodnikom, vaščanom ter vsem, ki so dragega pokojnika spremili na zadnji poti.

Zalujoča družina Fler

ZAHVAJA

Upravi Toplic pri Novem mestu in postaji Ljudske milice se zahvaljujem za delo in sitnosti v zvezi z ročno uro, ki sem jo izgubil, dobil pa vrnjeno z njunim posredovanjem.

Hodžar Marijan

Tudi za sodnike so pravila

V četrtem kolu primorske nogometne zveze se kar na dveh tekma pojavila določena sodnika. Zaradi toga imeli srečanji Primorje—Piran v Ajdovščini in Olimpija—Rudar v Bertokih prijateljski značaj. Prav bi bilo, da bi ta primer vodstvo tekmovanja raziskalo in krive tudi kaznovalo. Rezultati prijateljskih srečanj so PRIMORJE—PIRAN 2:2 (2:1) in OLIMPIJA—RUDAR 1:0 (0:1).

Vodči na tabeli Nova Gorica B je prepričljivo premagala na svojem igrišču Koper B s 5:0 (2:0). Jadran iz Dekanov pa je premagal Anhovo s 4:0.

V NEDELJO ZAČETEK PRVENSTVA V HOKEJU NA KOTALKAH

23. oktobra se bo začelo državno prvenstvo v hokeju na kotalkah, v katerem sodelujejo štirje klubi: Nova Gorica, Pulj, Cement iz Rovinja in Viktor Lenac iz Reke. Nova Gorica bo igrala na svojem igrišču 30. oktobra s Cementom, 13. novembra z Viktorjem Lencem in 27. novembra s Puljem.

KOPRSKI NOGOMETNI CENTER

V nedeljo je bilo na sporedu prvo kolo nogometnega tekmovanja v koprskem centru, ki se ga udeležujejo moštva Padne, Šmarje, Bertokov, Kopra C, Pirana B in Izole B. Na sporedu je bila samo tekma v Padni med domačim Partizanom in Koprom C, ki se je zaključila z nedoločenim rezultatom 3:3 (0:0). Domäčini so bili vso tekmo v rahli premoči in so lahko Koprčani z nedoločenim rezultatom zadovoljni.

ODBOJKA

Kakor smo nedavno poročali, bi morala biti v Kopru mednarodna tekma v odbojki med Montpellierom (Francija) in koprskim Partizanom. Toda Francozi so gostovanje iz tehničnih vzrokov odložili.

Barba Vane Jurč...

Saj pravim, malo brljiv sem že postal. Premotila me je zadnjič mačka v izložbi v Cevljarski ulici, da nisem bolj pogledal, čigav lokal je bil to. Zadovoljil sem se le z velikima napisoma ob strani vhodnih vrat, na katerih stoji lepo po strani napisano »ALIMENTARI« in »JESTVINE«, pa je zaradi tega izpadlo tako, kot da mačke gospodarjujo po trgovini oziroma poslovnički št. 2 koprskega podjetja »Jestvinac«. Temu pa ni tako in se moram kar lepo opravičiti in povedati pravega gospodarja omenjenega »sanitarnega inspektorja s sabljico«. Zgodilo se je to namreč v poslovalnici št. 2 podjetja »KLAS« v Cevljarski ulici, pozvadil sem pa tudi, da pri »Klasu« držijo mačke zaradi nevarnosti invazije velikih podgan v njihove poslovne prostore.

Vse do zadnjič nisem vedel, da je buffet ali restavracija ali kaj je, ki je v stavbi bivše Vojne uprave podružnica ali dependanca hotela Palace iz Portoroža. Sla vse namreč s prijateljem in me je povabil na požirek vina. Pri tem sta hotela najina želodec še kaj bolj konkretnega in sva naročila narezek. Prinesli so nama mortadelo na krožniku, na katerem lepo jasno in vidno piše: Palace hotel Portoroze...

Zadnjič so nas obiskali tudi mlađi Rečani, članji Slovenskega kulturnega društva Bazovica. Prijatelj je pozneje pravil, da se mu je od vsega pri njih najbolj dopadel boben, na katerem so imeli naslikane štiri lepotice v zelo pomanjkljivi obliki. Pravili so, da ima ta boben kaj pestro zdodovino — da sicer privablja na razne zabave in plesne zlasti nezrelo mladino, po drugi strani pa je kamen spodnike in predmet razpravljanja zlasti članov odbora.

Spremembu v popustih za mesečne vozovnice na avtobusih v kolikor presegajo 600 dinarjev mesečno, gospodarske organizacije, kjer so zaposleni. Ti stroški gredu po gornji uredbi v breme materialnih stroškov gospodarske organizacije.

Glede na prednje navedbe bodo avtobusna podjetja s prvim novembrom ukinila vse komercialne popuste za mesečne vozovnice delavcem in uslužencem. To velja za avtobusno podjetje SAP v Ljubljani, kot tudi za avtopodjetje Slavnik v Kopru (nimamo še podatkov za Avtopromet Gorica). Zato je važno za vse prizadete delavce in uslužence, da o tem ukrepu obvestijo svoja podjetja in ustanove ter si preskrbijo od njega kritje razlike v ceni vozovnice na 600 din mesečno, da zaradi ukinitev popustov od strani avtobusnih podjetij ne bodo prizadeti. Prvega novembra bodo prenehali delavcem in uslužencem stroške za prevoz na delo,

RADIO KOPER

NEDELJA, 23. X.: 8:15 Nedeljski mozaik slovenskih narodnih pesmi; 8:40 Za naše kmetovalec; 9:00 Ritmični panoptikum; 9:30 Mladinski tehnik; 13:45 Glasba po željah; 15:00 Naši kraji in ljudje: Komuna Šežana; 15:40 Nedeljski promenadni koncert; 16:40 Ljubljanski prosvetni obzornik: Kaj bomo igrali v novi sezoni; 20:00 Glasba po željah v hrvaščini; 21:00 Radijska drama.

PONEDELJEK, 24. X.: 14:00 Od melodije do melodije; 14:45 Slovenolični Radio Skoplja in Radio Beogradske narodne; 20:00 Povabilo k valčku; 20:40 Narodne pesmi izvajajo solisti radio Skoplja in Radio Beograda; 21:00 Naš tedenski program; 21:30 Morja široka cesta; 21:45 Lahka in zabavna glasba; 22:15 Plesna glasba.

TOREK, 25. X.: 14:00 Od melodije do melodije; 14:45 Kulturno življenje na Primorskem; 14:50 Igrajo instrumentalni narodni ansambl; 20:00 Koncert Griega, Chopina, Adindesa in Rahmani; 20:30 Gluck: Orfej in Evridika, opera v 3, dejanjih; 21:30 Lahka glasba;

ko pride do raznih bolezenskih posledic. Za ustanovit je treba da nadležni se ogledajo prav v nedeljskem času ko mladina tu prihaja iz kina in se nabije ta hodnik.

Potrebljeno je da se najde en primern prostor saj če se plača od 50 — 70 din za ženske in moske, tudi ima vsak pravico uživati primerno razonodo, vendar se tu ustvarjajo tudi neki dobički, a mladina ne uživa zadoščenja komodite.

V tem navajam prostor primezen v delavski restavraciji ali ni dovoljeno radi higiene ker je to jedilnica, pa tudi v klubu milice je jedilnica pa večkrat se mora ljudi uznemiravati v času obedovanja za namestiti mize radi plesa. Hotel triglav tudi ne zadostuje v zimskem času za si kratek čas v družbi.

Imamo n. p. v Santa Chiara primerno dvorano tudi če je za pravilo, saj se ustvarjajo vendar dobički ki se lahko to knije, potem v bivši menzi št. 2 je dvorana z malimi stroški se da to napraviti.

Imam nekaj slabe čekane, pa bi si bil kmalu ondan v Piranu enega od redkih zob zlomil, ker je v Ljubljanskem domu naročeni turški kavi bil še cel ječmen.

Lepo komunalno ureditev imajo v Riziči: vse na kupu so trgovina, stranišče in javna vodovodna pipa, kamor hodijo ljudje po vodo in nabirat »prijetne« duhove iz bližnjega »lajbnaka«.

Takih duhov pa se lahko brezplačno najede tudi Koprčani okrog osme pa do devete ure zvečer, kadar mestni delavci praznijo v mornarstvu javnega stranišča za avtobusno postajo ...

Lep pozdrav vsem od Vašega Vaneta.

Premagala je zvočni zid

Zvočni zid je prebit. Najpogumnejši letalci so ga prekoračili. Toda samo dve ženski sta, ki sta si to upali, dve Jacqueline: Američanka Jacqueline Cochran in Francozinja Jacqueline Auriol, snaha nekdanjega predsednika francoske republike Vincenta Auriola.

Mada in USA, Jacqueline Cochran je prva prebila zid. Dosegla je hitrost 1087 kilometrov na uro in francoska Jacqueline je hotela to hitrost povečati za vsako ceno. Ne več ženskega rekorda, je mislila Auriol, ampak samo en rekord, za katerega se bodo bili moški in žene.

30. junija letos bi morala postati svetovni prvak, toda vse se je zarabilo proti njej. Že mesec dni pred tem je dosegla 1151 km na uro v horizontalnem letu. Njen rekord so razveljavili, ker je mednarodna komisija ravno tedaj menjala pravila. Jacqueline je imela prevelik zalet. Morala je torej začeti od začetka. Samo trideset dni je bilo do določenega roka in trideset dni je zato zelo malo. Računati morajo z vremenom, s stanjem letala, z instrumenti za merjenje in zmožico ostalih stvari. Bojazen, da bo prvenstvo ostalo v Ameriki, se je povečala, ko

je bila Francozinja kaznovana, ker je za rekord letela niže, kot pa pravila dolčajo. V teh stvareh so nenačadno strogi. Jacqueline se 20 dni ni mogla dvigniti v zrak. Osem dni pred 30. junijem je potekla kazen. Toda vremenske razmere so bile take, da ni bilo mogoče misliti na vzlet. Celotno sedem dni je bilo vreme nemogoče, oblaki le nekaj šlo metrov nad zemljo, segali pa so vse tja do višine 2500 metrov. Toda vsa skupina je bila pripravljena, da naredi to, kar so imeli za nemogoče vse, celo Auriol sama.

Ob štirih zjutraj je bila vsa ekipa na letališču pri Bretignyju. Nekateri med tehniki mehaniki in strokovnjaki so se verjetno spominjali, kako so na istem letališču pred 38 leti prviri v zgodovini izračunalni hitrost zvoka.

Vse priprave, ki so jih imeli sedaj, so bile veliko popolnejše od onih, ki so jih uporabili leta 1922. Glavna naprava za določevanje hitrosti je bil teodolit z utrahitrom in precizno filmsko kamero, opremljeno s kronometrom in radarjem. Najprej so izmerili zračno razdaljo med Bretignyjem in Melunom, 17.250 metrov so izračunali. Na obeh skrajnih točkah so postavili po en teodolit. Njuni kamери bi morali posneti letalo do milijoninke sekunde točno, ko bi letelo nad njima. Torej bi letalo napravilo v razliki med časom enega in časom drugega teodolita 17.250 metrov. Iz tega se lahko izračuna hitrost.

Ceprav so bile vse te priprave več kot precizne, jim strokovnjaki le niso popolnoma zaupali in so zaradi točnosti postavili še radar, ki bi ravno tako meril hitrost in bi v primeru mèglenega vremena popolnoma nadomestil filmsko kamero. Drugi radar pa naj bi nadzoroval sam let aviona. Za njegovim platnom je sedel »virtuož francoskega radarja« Golomka in dajal Jacqueline točna navodila, kako leteti.

Bil je že skoraj večer 30. junija, ko so se oblaki dvignili do višine 3000 metrov. Sedaj je šlo že za minute. Auriol si je nadela pilotski kostum, si pripela padalo, sedla na pilotski sedež v »Mistere IV«. Zasileni vzvod nad njenim sedežem je ni vznemirjal. Vedela je, da posežejo po njem letalci le v skrajni sili. Stevilnice, ki jih je bilo okrog nje vse polno, so bile pripravljene za nadzvočni let, le machometer, priprava, ki kaže razmerje med hitrostjo letala in zvoka, je miroval. Letalci mu pravijo »instrument za merjenje hrabrosti«, kajti resnično, kdor je prekoračil rdečo črto na njem, je prebil zvočni zid.

»Mistere IV« je s hitrostjo 300 km na uro švignil proti oblakom, Jacqueline pa je vključila radijski sprejemnik, po katerem ji bo dalj »radarski virtuož« z zemlje vsa potrebna navodila.

»Tu radar, tu radar, vzemite kurz 310, vzemite kurz 310!«

»Razumem, razumem, povlejte izvršeno, povlejte izvršeno...«

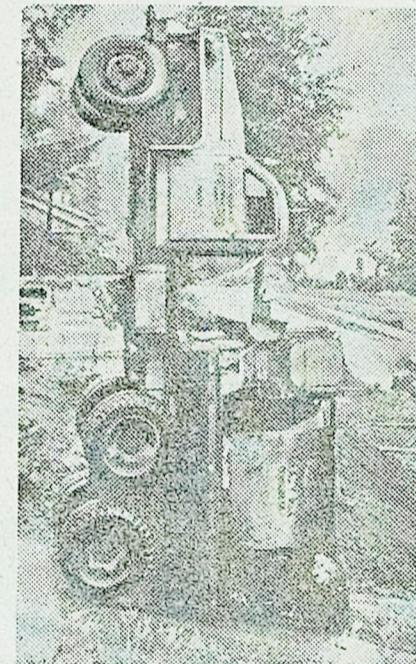
Samo devet sekund je poteklo, pa se je Golomka ponovno oglasil:

»Tu radar, pazite, dajte polni plin, obrat, kurz 100, kurz 100!«

Jacqueline je spravila v pogon tudi vse pomožne rakete motorje. Z maksimalno hitrostjo se je pogurala naravnost naprej, proti Melunu. Tam se je dvignila, obrnila letalo in ponovno švignila s polno hitrostjo proti Bretignyju.

Ko gre za take rekorde, pride do izraza predvsem letalčeva hladnotekrnost in hitra in slepa pokorščina človeka ob radarju. Samo nekaj sekund več kot dve minuti je trajalo vse to. Instrumenti za merjenje so opravili svojo nalogo brezhibno.

Jacqueline Auriol je postavila nov in zadnji ženski rekord v hitrosti letenja. Dosegla je hitrost 1.178 km na uro. Na več kot 17 kilometrih, ki jih je Jacqueline prevozila, se je približala zemlji samo za 30 metrov.

Redka avtomobilnska nesreča se je pripetila v ZDA. Kamion je zletel s ceste in se po pečinah prevrnil na spodaj ležečo pot. Napravil je dva cela obrača in nazadnje obstal v takem položaju, kot ga kaže slika. Pri vsem tem je šofér odnesel le neznačne praske

Toda trenutek ni bil prav nič prikladen za pametne nasvet.

Tretja kitica je bila posvečena Nelletti, »najbolj zapeljivi ženski v vasi«, nesrečno poročeni s tem stiskaškim Canamelom, »ki ni bil prav nič vreden...« Po tem znamenju se je podoknica spremenila v križni ogenj izzivalnih nesramnosti. Vsi so se tajali od blaženosti, ker so se zdele domislice veliko bolj okusne kakor vino, in smeiali so se, da so kar pokali od smeha.

Tonét se je tresel od jeze. Bili so trenutki, ko je že hotel bežali, ker je slutil, da bodo izzivanja dosegla vrhunec. Toda njegova oslabnost ga je zadrževala v upanju, da bo njegova prisotnost le pomagala krotiti njihovo predzrost.

— Hej! ... pazite — je rekel z glasom, ki je komaj zadrževal jezo.

Toda bilo je vse zaman. Mladenci so se imeli za najmočnejše v Palmaru in so hoteli pokazati, da se prav nič ne boje Kubančeve prisotnosti. Smejali so se njegovim opozorilom in domiselne kitice so kakor izstrelki letele proti gostilni.

Tonétova jeza je prekipela, ko je nek mlaedenič, Sammarucin nečak, ciknil na zvezko med njim in Canamelom ter dodal, da si ne delita samo dobička Sequiote, marveč tudi Nellettine nežnosti. Dodal je še, da bo gostilna kmalu dobila naslednika, po katerem je mož zaman hrenel.

Z mačjim skokom je bil Kubanec sredi gruče in ob medlem luninem svitu je bilo videti, kako je kopito njegove puške udarilo nesrečnega pevca po obrazu. Ta je, zmeden od udarca, prikel za puško, toda Tonét je bliskovito odskočil in ustrelil...

Začelo se je lovlenje. Krogla je zgrešila cilj in izginila v daljavi, toda Sangonera, ki je čutil, kako mu je pod nosom švignila mimo, se je vrzel na tla in obupno vpil:

— Morilci! Razbojniki! ... Ubili so me!

Okna so se odpirala z velikim truščem in med belimi jenčami je bilo opaziti svetlikanje puščinskih cevi.

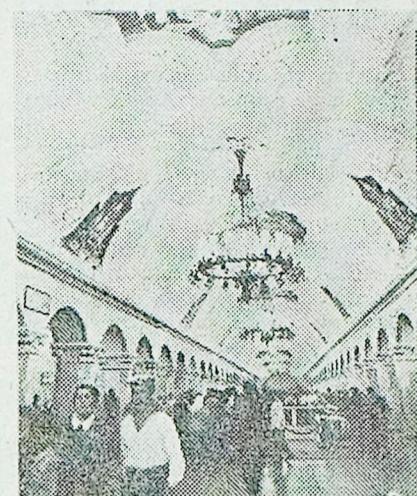
Tonéta so takoj razorožili. Potisnili so ga k zidu. Tu se je otepal rok, ki so ga oklepale, in skušali prijeti za nož, ki ga je nosil vedno s seboj.

— Pustite me! — je vpil, peneč se od jeze. — Pustite

Navidezna smrt

Niso redki primeri, da pokopajo človeka, ki pravzaprav ni mrtev, ampak ima le skoraj neopazne znake življenja. Nekemu zdravniku, ki je imel na kongresu terapeutov v Karlsruhe referat o navidezni smerti, se je primerilo tole: v mrtvašnico so pripljali mladega utopljenca in zdravnik, ki je bil ta dan dežurni, mu je podpisal osmrtljivo. Bila je nedelja, dežurni zdravnik ni imel drugega dela in je zato šel v mrtvašnico; začelo ga je zanimati, koliko litrov vode utegnejo imeti utopljenčeva pljuča. To je bil edini razlog, da je začel dajati utopljenemu umetno dihanje. Iz pljuč je izteklo za pol škafa vode. Da bi se prepričal, koliko vode je še v pljučih, je začel z aparatom prisluškovati. Nenadoma je pa začutil komaj slišno utripanje srca. Tako je nehote in zgolj iz radovednosti rešil človeku življenje. Ta zdravnik trdi v svojem referatu, da je mogoče človeku, pri katerem je nastopila navidezna smrt, rešiti življenje vse dotlej, dokler žive njegovi možgani.

Včasih je odvisno vse od trenutka in nagle odločitve. Baselski kirurg Nissen, specialist svetovnega ugleda, je povedal primer nekoga človeka, ki je prišel v bolnično obiskat svojo ženo. Iznenadno ga je obšla slabost, začel je lovitvi sapo, izgubil je zapest in se sedel — bil je navidezno mrtev. Neki asistent je pograbil prvi nož, ki mu je prišel pod roko, in odpri prsnici koš in mu pol ure maširal srce. Njegovo prizadevanje ni bilo zmanjšano, nekateri deli se celo nadomestijo z novimi tkivi. Večina ljudi umre pred tem zidom, ali pa ravno takrat, ko so v dobi »zidu«

Veliko smo že slišali o podzemeljski železnici v Moskvi. Vse njen razkošje in grandioznost si lahko samo približno predstavljamo ob gornji sliki, ki prikazuje eno njenih postaj.

Starostni zid

Kadar so letala približajo zvočni hitrosti (okrog 1200 km na uro), premagujejo takoimenovani zvočni zid. Ostatki pri tej hitrosti je težavno, ker se letalo močno trese. Če hitrost letala povečajo, lahko spet normalno leti.

V našem telesu je nekaj sorodnega zvočnemu zidu. Človeški organizem premaguje starostni zid pri 60-ih letih. Med 60. in 75. letom mnogi procesi staranja prenehajo, »obrabljajo« nekateri organi in tukti se zmanjšujejo, nekateri deli se celo nadomestijo z novimi tkivi. Večina ljudi umre pred tem zidom, ali pa ravno takrat, ko so v dobi »zidu«

V zadnjem trenutku sta dva pogumna fanta potegnila to samomorilko iz valov. Samo nekoliko sekund še, pa bi jo slap v Hudsonu pokopal pod seboj.

Koliko je težka zemlja

Vemo, kolikšen je premer naše Zemlje, kolikšen je njen obseg, znana je njena hitrost okoli lastne osi, koliko je pa težka? Res, da je ne moremo postaviti na tehtnico, vendar se da dognati to za računi. Izračunali so, da je zemlja težka 6000 trilijonov ton. Stevilka je tako velikanska, da nismo o tem nobene predstave. Poskusimo si to razložiti nazorno. Ce bi vsa razpoložljiva delovna sila na svetu nakladala zemljo na železniške vagone, bi naložili na leto 16 milijard ton. To nakladanje bi trajalo približno 370 milijonov let. Kompozicija vagonov, na katerih bi bila naložena zemlja, bi bila dolga blizu pet trilijonov kilometrov; z drugimi besedami: žarek svetlobe, ki gre 300.000 km na uro, bi rabil 500.000 let, da bi prišel od zadnjega vagona do prvega.

me, da ga ubijem!

Zupan in njegova straža, ki sta od daleč sledili družbi, sta se vmešala, da bi se škandal ne razširil.

Don Miguel, s polhovko na glavi in karabinko v rokah, se je prefokel skozi gnečo s suvanjem s puško, vesel, da je lahko brez krvide mlatil, ker ga je oblast ščitila.

Orožniški narednik je spremil Tonéta domov in mu zapretil s puško, medtem ko si je Sammarucin nečak, ki so ga spravili v neko hišo, zmival kri z obrazu.

Sangonera se je medtem še vedno valil po tleh in vpljal na vse glas, da je mrtev. Dalj so mu popiti ostanki vina iz meha, pa kljub temu, da je bil s tem zdravilom zadovoljen, je še vedno trdil, da mu je krogla prevrlala telo skoz in skoz in da se zato ne more dvigniti. Toda duhovnik, ki je razume potepuhovo zvitost, mu je dal dve dobrotvorni brci, ki sta ga takoj dvignili s tal.

Zupan je ukazal, naj družba nadaljuje potovanje, saj so pod gostilničarjevim oknom že kar preveč peli. Odlične je čutil do Canamela tisto otroško spoštovanje, ki ga v majhnih vasičih vzbuja bogat človek, in zato ga je hotel obvarovati še drugih nesramnosti.

Mlaedenič so se oddaljili, toda brez navdušenja. Zaman je Dimoni potegnil iz dude najbolj drzne harmonije. Peveci so imeli grlo suho, vina pa ni bilo več.

Polagoma so se okna pozaprila in cesta je ostala tiha in samotna. Toda zadnjim radovednežem, ki so se vračali domov, se je zdelo, da čujejo razburjene glasove v prvem nadstropju gostilne in hrup zadevajočih se omari ter zadržano ihtjenje žene.

Drugega dne se niso v Palmaru o ničemer drugem pomenvovali kakor o tem, kar se je ponoci zgodilo.

Tonét se ni prikazal v gostilno. Ni hotel sprejeti nevsečnega položaja, ki so mu ga ustvarili neprevidni prijatelji.

Vse jutro se je počkal po trgu, ni se pa oljunacil, da bi stopil preko, ker je videl gostilniška vrata natrpana z ljudstvom.

Tisti dan so praznovali v vasi zadnji dan slovesnosti. Godci iz Cataroje so se še večer vračali v domačo vas in puščali Palmar v njegovem kloštrskem enoličju.